

TUKIHENKILÖNÄ HÄMEENLINNASSA

Lastensuojelun avohuollon palvelujen tukihenkilöiden kokemuksia
ensimmäisestä vuodesta

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lahdensivu, syksy 2014

Raija Keskitalo

Sari Rytkölä

LAHDENSIVU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipedagoginen sosiaalityö

Tekijät

Raija Keskitalo ja Sari Rytkölä

Vuosi 2014

Työn nimi

Tukihenkilönä Hämeenlinnassa: Lastensuojelun avohuollon palvelujen tukihenkilöiden kokemuksia ensimmäisestä vuodesta

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia tukihenkilöiden käsityksiä Hämeenlinnan kaupungin tukihenkilötoiminnan ensimmäisestä vuodesta. Tukihenkilötoiminta toteutetaan osana lastensuojelun avohuollon palveluja. Tavoitteena oli selvittää, miten toiminta lähti tukihenkilöiden mielestä käyntiin. Tarkoituksena oli tuoda esiin tukihenkilöiden näkemyksiä myös siitä, miten toimintaa pitäisi heidän mielestään kehittää.

Tutkimuksen teoriaosuudessa tarkasteltiin lastensuojelua tukihenkilötoiminnan lähtökohtana, tukihenkilötoimintaa vapaaehtoistoimintana sekä vapaaehtoista tukihenkilötoimintaa osana lastensuojelua. Teoriaosuudessa tuotiin esille myös sosiaalipedagogista näkökulmaa vapaaehtoistyöhön.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin kahdessa osassa; avoimilla kysymyksillä sähköpostitse sekä kyselylomakkeella, jossa oli sekä puolistrukturoituja että avoimia kysymyksiä. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin menetelmällä.

Opinnäytetyön tutkimuksen tuloksena voidaan esittää, että tukihenkilöt olivat tyytyväisiä saamaansa tukihenkilökoulutukseen ja tukihenkilöta-paamisiin. Tutkimuksesta ilmenee, että tukihenkilötoiminta ei kaikkien kohdalla lähtenyt heti toimimaan, vaan sopivaa tukijan ja tuettavan välistä suhdetta jouduttiin yleensä jonkin aikaa hakemaan. Tutkimustulosten avulla voidaan päätellä, että tukihenkilöiden mukaan toimintaa tulisi mainostaa nykyistä enemmän. Tukihenkilöt toivovat toimintaa kehitettävän järjestämällä paikkakuntakohtaisia tukihenkilötilaisuuksia. Tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että tukihenkilötoiminnan järjestämisessä Hämeenlinnassa onnistuttiin ensimmäisen vuoden aikana hyvin.

Avainsanat Tukihenkilötoiminta, vapaaehtoistyö, lastensuojelu

Sivut

28 s. + liitteet 10 s.

LAHDENSIVU

Degree Programme in Social Services
Sociopedagogical Social Work

Authors

Raija Keskitalo and Sari Rytkölä **Year** 2014

Subject of Bachelor's thesis

Support person activity in child welfare services - Support persons' experiences of the first year in Hämeenlinna

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to explore the experiences of voluntary support persons in child welfare in Hämeenlinna during the first year. The support person activity is part of non-residential child welfare services. The aim of the thesis was to examine support persons' opinions about how the activity had started as well as their thoughts about how the activity should be developed further.

The theoretical background discusses child welfare as the starting point of support person activity, support person activity as voluntary work, voluntary support person activity as a part of child welfare and sociopedagogical aspect to voluntary work.

The thesis was implemented as a qualitative research. The data were collected through open-ended questions sent by email and a questionnaire with both open-ended and half-structured questions. The obtained data were analyzed using thematic content analysis.

According to the results of the study, the support persons were satisfied with the training and meetings they had been provided with. The study indicates that the support person activity was not immediately successful for everybody. In some cases it took some time to find a suitable match between a child and a support person. Based on the research results it can be concluded that the support persons thought the activities should be advertised more effectively and they wished that the activities would be developed by arranging local briefings and events for the support persons. The thesis verifies the successfulness of support person activity in Hämeenlinna during the first year.

Keywords Support person activity, Voluntary work, Child welfare

Pages 28 p. + appendices 10 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	LASTENSUOJELU TUKIHENKILÖTOIMINNAN LÄHTÖKOHTANA.....	2
3	TUKIHENKILÖTOIMINTA VAPAAEHTOISTOIMINTANA	4
3.1	Tukihenkilön tarve	5
3.2	Tukihenkilötoiminnan periaatteet	5
3.3	Tukihenkilön roolit.....	6
3.4	Vapaaehtoistoiminnan merkitys auttajalle	6
4	VAPAAEHTOINEN TUKIHENKILÖTOIMINTA LASTENSUOJELUSSA	7
4.1	Tukihenkilötoiminnan taustaa	7
4.2	Sosiaalipedagoginen näkökulma vapaaehtoistyöhön	8
5	LASTENSUOJELUN TUKIHENKILÖTOIMINTA HÄMEENLINNASSA.....	9
5.1	Tukihenkilökoulutus.....	9
5.2	Tukihenkilötapaamiset	10
5.3	Tukihenkilösopimus, kulukorvaukset ja muut käytännön asiat	10
6	AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA.....	11
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	13
7.1	Tutkimuksen tavoite, tutkimustehtävä ja -kysymys.....	13
7.2	Kohderyhmä	13
7.3	Aineiston hankinta.....	14
7.4	Aineiston analysointi.....	14
7.5	Luotettavuus ja eettisyys	16
7.6	Opinnäytetyöprosessi	16
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	17
8.1	Tukihenkilöiden arviointi tukihenkilökoulutuksesta.....	18
8.2	Tukihenkilöiden arviointi tukihenkilötapaamisista	18
8.3	Tukihenkilöiden saama ohjaus	19
8.4	Tapaamiset tuettavan kanssa	19
8.5	Yllättävät asiat tukihenkilötoiminnassa ensimmäisen vuoden aikana	20
8.6	Tukihenkilötoiminnan jatkuminen	20
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	23
10	POHDINTA.....	25
	LÄHTEET	27

Liite 1	Sähköpostikysely toukokuussa 2013
Liite 2	Kyselylomake tammikuussa 2014
Liite 3	Tukihenkilöhakemus
Liite 4	Tukihenkilösopimus
Liite 5	Tukisuhteen arviointia

1 JOHDANTO

Hämeenlinnan kaupunki aloitti tammikuussa 2013 tukihenkilötoiminnan lastensuojelun avohuollon palveluna. Tukihenkilökoulutukseen haettiin vapaaehtoisia tukihenkilöitä, jotka toimisivat lapsen tai nuoren tukena silloin, kun tuettavan tai hänen vanhempansa omat voimavarat eivät riitä. Tukihenkilö tukee esimerkiksi harrastuksissa ja sosiaalisten verkostojen luomisessa sekä antaa tukea vanhemmuuteen. Toimintaa määrittävät yleiset sosiaali- ja terveysjärjestöjen periaatteet. Toiminnan perustana ovat tuettavan sekä hänen vanhempiansa, tukihenkilön ja sosiaalityöntekijän yhteiset sopimukset ja tavoitteet.

Tutkimuksen kohteena oli tukihenkilötoiminnan ensimmäinen vuosi Hämeenlinnassa tukihenkilöiden kokemana. Työelämäyhteistyötahona oli Hämeenlinnan kaupungin lastensuojelun avohuollon palvelut. Tutkimusaiheen valintaan päädyttiin, koska toiminta on uutta ja sen tutkimisesta on käytännön hyötyä Hämeenlinnan kaupungin lastensuojelulle. Tutkijat kiinnostuivat aiheesta, koska toinen tutkimuksen toteuttaja osallistui tukihenkilökoulutukseen ja sai oman tuettavan.

Opinnäytetyön aineistonhankintamenetelmänä oli kyselylomake, jossa oli sekä puolistrukturoituja että avoimia kysymyksiä. Lisäksi tietoa hankittiin toiminnan alun tunnelmista sähköpostitse avoimilla kysymyksillä. Kyselyn kohderyhmänä olivat tukihenkilöt. Toiminnan ensimmäistä vuotta voisivat arvioida myös lastensuojelun avohuollon palvelujen työntekijät, mutta tarkoituksena oli keskittyä tukihenkilöiden ajatuksiin ja tuoda niitä esiin. Opinnäytetyön tutkimusote on laadullinen, koska tutkimus oli luonteeltaan tukihenkilöiden käsityksiin perustuvaa. Kyselyn avulla saatu tutkimusaineisto analysoitiin sisällönanalyysin menetelmällä.

Teoreettisia lähtökohtia opinnäytetyölle olivat lastensuojelu tukihenkilötoiminnan taustalla, tukihenkilötoiminta vapaaehtoistoimintana ja vapaaehtoinen tukihenkilötoiminta osana lastensuojelua. Teoriaosuudessa käsitellään lisäksi tukihenkilötoimintaa sosionomin näkökulmasta ja esitellään sosiaalipedagoginen näkökulma vapaaehtoistyöhön.

Tukihenkilötoiminta on mainio apu ammattityön rinnalle, mutta sen tulee olla ammattilaisen vetämää toimintaa. Tukihenkilötoiminnan yhteiskunnallinen painoarvo on kasvamassa, sillä kunnissa kamppaillaan yhä vähenneiden resurssien kanssa. Silti samalla vaaditaan toimia esimerkiksi ennaltaehkäisevän työn lisäämiseen. Kansalaisten keskuudessa saattaa olla vääriä mielikuvia lastensuojelusta. Monen silmissä lastensuojelu näyttäytyy pelkinä huostaanottoina ja perheiden yksityisyyteen puuttumisena. Vapaaehtoiset tukihenkilöt voivat välittää omaan lähipiiriinsä oikeaa kuvaa lastensuojelun tavoitteista, työmenetelmistä ja resursseista. Toisaalta lastensuojelu voi saada tietoja tukihenkilöiden kautta muistakin tuen tarpeissa olevista perheistä.

Toivomme opinnäytetyön antavan tietoa, miten Hämeenlinnan kaupungin lastensuojelun tukihenkilötoiminta lähti liikkeelle. Lisäksi toivomme sen antavan ideoita ja käytännön vinkkejä, miten toimintaa kannattaa jatkaa ja kehittää eteenpäin.

2 LASTENSUOJELU TUKIHENKILÖTOIMINNAN LÄHTÖKOHTANA

Tämän luvun alussa avataan lastensuojelua käsitteenä tarkastelemalla sen tehtäviä lainsäädännön ja lasten oikeuksia käsittelevien sopimusten näkökulmasta. Luvun alussa käsitellään myös vastuuta lapsen hyvinvoinnista. Tämän jälkeen kuvataan lastensuojelun asiakkuutta ja sen alkamista sekä esitellään lastensuojelun avohuollon tukitoimia.

Lastensuojelusta säädetään vuoden 2008 alusta voimaan tulleeella lastensuojelulaille (L 417/2007). Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Lastensuojelun tulee tukea vanhempia, huoltajia ja muita lapsen kasvatuksesta ja hoidosta vastaavia henkilöitä lapsen huolenpidossa ja kasvatuksessa järjestämällä heille tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Lastensuojelua toteutettaessa ja lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. (Lastensuojelulaki 2007/417.) Lastensuojelulain lisäksi lasten oikeuksista on säädetty Suomen perustuslaissa, Suomea sitovissa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa sekä YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. Niissä kaikissa viranomaiset velvoitetaan laittamaan lapsen edun etusijalle toiminnassaan. (Lastensuojelun käsikirja 2007)

Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla. Heidän tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Vanhemmat ja huoltajat saavat tarvittaessa tukea lasten ja perheiden kanssa toimivilta viranomaisilta, joiden on tarjottava perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin, jos he sitä tarvitsevat. Lastensuojelulaki velvoittaa viranomaisen valitsemaan käytettävissä olevista toimenpiteistä sen, jolla vähiten puututaan perheen ja lapsen itsemääräämisoikeuteen. Toimenpiteistä on valittava se tapa tai tukitoimi, joka vastaa parhaiten lapsen tai perheen yksilölliseen tuen tarpeeseen. (Räty 2012, 2.)

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua tehdään lastensuojelutarpeen selvityksellä, asiakassuunnitelman tekemisellä sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Myös lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto ja niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto ovat lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua. (Räty 2012, 3–4.) Perhekohtaisen lastensuojelun palveluketjussa on eri vaiheita, joista ensimmäinen on lastensuojeluilmoituksen vastaanottaminen ja sen käsittely. Perheinterventio voidaan toteuttaa joko avohuollon tukitoimena tai lapsen sijoittamisena. Usein jo pelkästään lastensuojelutarpeen

selvittäminen, jossa työskennellään perheen kanssa, voi toimia merkittävänä perheinterventiona. (Hämäläinen 2011, 50.)

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan lastensuojeluasia tulee vireille joko hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on vastaanottanut pyynnön lastensuojelutarpeen arvioimiseksi tai lastensuojeluilmoituksen. Se voi tulla vireille myös, jos hän on saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Tämän jälkeen sosiaalityöntekijän tai muun lastensuojelun työntekijän on välittömästi arvioitava lapsen mahdollinen kiireellinen lastensuojelun tarve. Sosiaalityöntekijän on viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen tai vastaavan yhteydenoton vastaanottamisesta ratkaistava, ryhdytäänkö asiassa lastensuojelutarpeen tekemiseen vain onko asia sellainen, joka ei johda toimenpiteisiin.

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, kun lastensuojeluasian vireille tulon johdosta ryhdytään kiireellisesti lastensuojelutoimenpiteisiin tai päätetään tehdä lastensuojelutarpeen selvitys. Sosiaalityöntekijän kuuluu tehdä lastensuojelun asiakkuuden alkamisesta merkintä lasta koskeviin lastensuojeluasiakirjoihin. Hänen on myös ilmoitettava siitä välittömästi huoltajalle ja lapselle. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Lastensuojelun avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia suhteessa lapsen huostaanottoon. Niiden tarkoituksena on puuttua perheiden ongelmiin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja pyrkiä ehkäisemään niiden syntymistä. Avohuollon tukitoimia saatetaan tarvittaessa käyttää hyvinkin laajasti. Tukitoimina voidaan käyttää esimerkiksi perheneuvontaa, taloudellista apua, lyhytaikaista sijoitusta tai tukihenkilön järjestämistä. (Puonti, Saarnio & Hujala 2005, 85.)

Myös perhetyötä käytetään lastensuojelun tukitoimena. Kohderyhmänä tällöin ovat perheet, joilla on lastensuojelullisia ongelmia. Vanhemmat saattavat olla väsyneitä tai heillä saattaa olla päihde- tai mielenterveysongelmia. Perheessä saattaa olla ainoastaan yksi vanhempi, jonka voimavarat eivät yksin riitä lapsen hoitamiseen ja kasvattamiseen. Perhetyön tavoitteena on tukea perheen itsenäistä selviytymistä ja vanhemmuutta, jotta lapsen sijoitukselta vältyttäisiin. (Puonti, Saarnio & Hujala 2005, 240.)

Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimellä on velvollisuus ryhtyä avohuollon tukitoimiin viipymättä, jos lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa hänen terveyttään tai kehitystään tai jos lapsi itse omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Avohuollon tukitoimilla pyritään tukemaan ja edistämään lapsen myönteistä kehitystä. Niiden tarkoituksena on myös tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia. Avohuollon tukitoimia pyritään toteuttamaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Kunnan tulee viivytyksettä järjestää perheelle riittävä taloudellinen tuki sekä korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto, jos lastensuojelun tarve johtuu oleellisin osin epäkohdistä näissä asioissa tai jos nämä ovat oleellisena esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle. Avohuollon tukitoimena voidaan perheelle tarjota tukea lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen. (Kananoja, Lähteinen, Marjamäki, Laiho, Sarvimäki, Karjalainen & Seppänen 2007, 148.)

Kananojan ym. (2007, 148–149) mukaan kunnan muita palveluja, kuten päivähoitopalveluja ja kotipalvelua sekä toimeentulotukea voidaan käyttää avohuollon tukitoimena. Avohuollon tukitoimiin kuuluu myös lapsen taloudellinen ja muu tukeminen koulunkäynnissä, asunnon ja ammatin hankinnassa, harrastuksissa, työhön sijoittumisessa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä. Muita lastensuojelun avohuollon tukitoimia ovat tukihenkilö tai -perhe, lapsen kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiapalvelut, perhetyö, koko perheen sijoitus perhe- tai laitoshoitoon, vertaisryhmätoiminta, loma- ja virkistystoiminta sekä muut lasta ja perhettä tukevat tukitoimet ja palvelut.

Avohuollon tukitoimet voivat osoittautua riittämättömiksi, jos niitä on yritetty, mutta positiivista tulosta ei ole saatu. Jos huostaanottoon päädytään, on sitä koskevassa päätöksessä tai hakemuksessa kuvattava, mitä tukitoimia ja palveluja on järjestetty, mitä on tarjottu, mitä tukitoimia lapsi tai perhe itse olisi halunnut saada ja mitä vaikutuksia järjestetyillä tukitoimilla on ollut niihin ongelmiin, joihin niillä on yritetty vaikuttaa. Asiakirjoissa tulee myös näkyä, miksi avohuollon tukitoimet asiassa ovat olleet riittämättömiä. On siis perusteltava, miksi runsailla ja laajoillakaan avohuollon tukitoimilla ei huostaanoton syihin vaikuttavia perusteita ole voitu poistaa. (Räty 2012, 318–319.)

3 TUKIHENKILÖTOIMINTA VAPAAEHTOISTOIMINTANA

Tässä osassa opinnäytetyötä käsitellään tukihenkilötoimintaa vapaaehtoistyön näkökulmasta ja kuvataan ominaisuuksia, joita vaaditaan lastensuojelun tukihenkilöltä. Lisäksi kuvataan perheitä, jotka tarvitsevat tukihenkilöitä ja avataan toiminnan keskeisimpiä periaatteita. Sen jälkeen esitellään tukihenkilön roolia ja toiminnan merkitystä tukihenkilölle.

Vapaaehtoistoiminta on toimintaa, joka lähtee ihmisten omasta vapaasta halusta. Sitä tehdään toisten ihmisten sekä elinympäristön hyväksi. Toimintaan liittyy läheisesti ihmisen tärkeiksi kokemat arvot eli se, mitä hän itse pitää tärkeänä elämässä. Lastensuojelun tukihenkilötoiminta on vapaaehtoistoimintaa. Sen avulla edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia antamalla heille konkreettista tukea välittämällä heistä ja kantamalla heistä vastuuta. (Korhonen, toim. 2012, 7.)

Lastensuojelun tukihenkilöksi haetaan tasapainoista, täysi-ikäistä henkilöä, joka haluaa toimia lapsen tai nuoren tukena ja hänellä on siihen myös aikaa. Oma elämäntilanne ja ihmissuhteet on hyvä olla kunnossa, jotta hänellä riittää voimavaroja tuettavan ongelmille. Hänellä tulee myös olla halua sitoutua toimintaan. Lisäksi tukihenkilöllä on oltava hyvät yhteistyötaidot, joita hän tarvitsee tuettavansa, tämän perheen ja sosiaalityöntekijän kanssa. Hänen tulee tuntea rajansa paitsi tuettavan kanssa, myös oman jakamisensa suhteen. (Korhonen 2012, 17–19.)

Porkan ja Salmenjaakon mukaan (2005, 16) maallikkoauttaja kohtaa tukityössään joskus rankkojakin asioita, joita on tapahtunut aivan tavallisille ihmisille. Niiden koskettavuus voi tuntua tukihenkilöstä joskus raskaalta. Korhosen (2012, 67–48) mukaan tukihenkilöllä on oikeus saada tukea, arvostusta ja kannustusta taustaorganisaatioltaan. On tärkeää, että tukihenkilö pääsee puhumaan kokemastaan henkilökohtaisessa ohjauksessa sosiaalityöntekijän kanssa. Myös tukihenkilöiden vertaistapaamisissa voi puhua tukisuhteen tapahtumista sekä saada ymmärrystä ja tukea. Samalla siellä voi oppia lisää samaa työtä tekeviltä tukihenkilökollegoilta.

3.1 Tukihenkilön tarve

Tukihenkilöä tarjotaan lastensuojelun asiakkaina oleville lapsille ja nuorille. Asiakkaan tulee olla sellainen, jonka katsotaan hyötyvän aikuisen antamasta tuesta ja ajasta. Perheessä saattaa olla ongelmia, joiden vuoksi lapsi tarvitsee tukihenkilöä. Vanhemmat saattavat olla väsyneitä tai heillä voi olla taloudellisia vaikeuksia tai päihde- tai mielenterveysongelmia. Perheen oma sosiaalinen verkosto saattaa olla riittämätön. Ongelmia saattaa olla myös muualla kuin kotona. Maahanmuuttajalapsen saavat hyötyä tukihenkilöstä, samoin esimerkiksi lapsi, jolla on jokin sairaus tai vamma. Tuettavalla saattaa olla vaikeuksia kavereiden kanssa, koulunkäynnissä tai hänellä voi olla keskittymis- ja oppimisvaikeuksia.

Tukihenkilöä tarvitsee myös itsenäistyvä nuori oman elämän aloittamisvaiheessa, samoin lastenkodissa asuva lapsi tai nuori. Tuettavat ovat usein kouluikäisiä ja tukisuhde päättyy viimeistään, kun tuettava täyttää 18 vuotta. Lastensuojelun jälkihuollossa olevien tukisuhdetta voidaan jatkaa 21 ikävuoteen asti. Tukisuhde voi päättyä myös aikaisemmin eri syistä. Jos esimerkiksi tuettava tai tukihenkilö ei ole tarpeeksi motivoitunut, ei toimintaa kannata jatkaa. Jommankumman elämäntilanne saattaa myös muuttua ja sen vuoksi tukisuhde päätetään. (Korhonen 2012, 19–24.)

3.2 Tukihenkilötoiminnan periaatteet

Lastensuojelulain 36 §:n 1 momentin 3-kohdan mukaan yhtenä lastensuojelun avohuollon tukitoimena on tukihenkilön järjestäminen. Lainkohta mahdollistaa sen, että kunta voi käyttää tarvittaessa niin sanottuja maallikkoauttajia. Vapaaehtoisuuden lisäksi tukihenkilötoimintaa ohjaa periaate,

jonka mukaan tukihenkilöltä ei vaadita erityistaitoja, ammatillisia valmiuksia tai sosiaalialan tuntemusta, vaan toiminnassa pärjätään tavallisen ihmisen tiedoilla ja taidoilla. Työtä tehdään omalla persoonalla ja oman elämäkokemuksen ja taitojen pohjalta. (Korhonen 2012, 14.)

Toiminnasta maksetaan palkkio ja/tai kulukorvaus, mutta varsinaista taloudellista hyötyä tukihenkilö ei siitä saa. Tukihenkilön tulee olla luotettava, tehtävänsä sitoutunut ja puolueeton. Hän ei saa kertoa ulkopuolisille tuettavansa tai hänen perheensä asioista. Tukihenkilö toimii tuettavansa avuntarpeen ehdoilla eikä hän tee asioita tai päätöksiä tuettavansa puolesta. Tuettava ja tukija ovat tasa-arvoisessa suhteessa toisiinsa nähden. (Korhonen 2012, 15.)

3.3 Tukihenkilön roolit

Korhosen (2012, 40–41) mukaan jokaisella lapsella on syvä tarve tulla rakastetuksi ja hyväksytyksi ehdoitta eli juuri sellaisena kuin hän on. Näin hänelle kehittyy myönteinen itsetunto, joka on tärkeimpiä eväitä elämän repussa. Tukihenkilö voi osoittaa lapselle kiinnostustaan, välittämistään ja hyväksyntää edistää lapsen itsetunnon rakentumista. Lapsi tarvitsee myös aikuista kuuntelijaa, jolla on aikaa olla läsnä ja halua kuunnella lapsen ajatuksia ja vastailla tämän kysymyksiin. Tukihenkilö voi olla juuri tällainen aikuinen lapselle. Tukihenkilö tukee lasta aina lapsen kulloisenkin tarpeen mukaan. Hän voi olla lapsen kuuntelija, lohduttaja, opastaja, kannustaja, auttaja tai sylissäpitäjä. Tukihenkilön roolit myös muuntuvat ja kehittyvät vuorovaikutuksessa lapseen ja hänen perheeseensä. Eri roolit korostuvat tukisuhteen eri vaiheissa. Tukihenkilön tehtävänä voi esimerkiksi kesällä olla auttaa äitiä, syksyllä taas hän saattaa auttaa lasta koulutehtävissä.

Puuhailu ja yhdessä tekeminen ovat luonnollisia tapoja viettää aikaa tuettavan kanssa. Hänen kanssaan voidaan olla joko kotona tai ulkona. Tukihenkilö ja tuettava voivat käydä yhdessä harrastuksissa tai esimerkiksi konserteissa, elokuvissa tai ostoksilla. Myös liikuntaa voi harrastaa yhdessä tuettavan kanssa, sillä useimmat tuettavat ovat liikkuvaisia kouluikäisiä ja nuoria. Lapsi tarvitsee myös kehumista ja ihailua, joita tukihenkilö voi osoittaa hänelle tämän onnistuttua pienissäkin asioissa. Samalla lasta voi auttaa huomaamaan omia taitojaan ja vahvuuksiaan. Tukihenkilö on tuettavalleen aikuisen malli ja elämän opettaja, jonka arvot, asenteet ja toimintamallit välittyvät lapselle arkisen yhdessäolon kautta. Samalla hän on myös rajojen asettaja, sillä lapsen on turvallista olla tukisuhteessa, jossa on olemassa selkeät rajat. (Korhonen 2012, 42–45.)

3.4 Vapaaehtoistoiminnan merkitys auttajalle

Suurin motiivi suomalaisten vapaaehtoistoimijoiden hakeutumisessa vapaaehtoistoimintaan on vilpiton halu auttaa. Sen taustalla voi olla joko omat kokemukset, joiden myötä henkilö haluaa auttaa toisia tai esimerkik-

si huoli lasten tai nuorten tilanteesta. Auttamisesta tulee auttajalle yleensä hyvä mieli ja siinä opitaan samalla paljon myös itse. Auttaja voi oppia toiminnan kautta sekä omasta itsestään että elämästä yleensä. (Korhonen 2012, 12.)

Vapaaehtoistyötä tekemällä voi kokea itsensä tärkeäksi ja se kohottaa samalla auttajan itsetuntoa. Auttajalla voi olla myös sosiaalinen motiivi, jolloin hän hankkii vapaaehtoistoiminnallaan itselleen esimerkiksi uusia ystäviä. Jotkut auttajat edistävät auttamisella työuraansa tai opiskeluaan alalla, toisten motiivina taas on asioihin vaikuttaminen. Koska kyseessä ei ole ulkoapäin tuleva velvollisuus, koetaan vapaaehtoinen auttamistyö mielekkäänä. On myös tärkeää, että tehtävä on itselle sopiva eli sellainen, johon omat edellytykset, taidot ja aika riittävät. (Korhonen 2012, 13.)

4 VAPAAEHTOINEN TUKIHENKILÖTOIMINTA LASTENSUOJELUSSA

Tämän luvun alussa kerrotaan siitä, miksi Hämeenlinnassa alkava tukihenkilötoiminta alkoi alun perin kiinnostaa tämän opinnäytetyön tekijöitä. Lisäksi kuvataan lastensuojelun tukihenkilötoiminnan alkua Suomessa sekä kerrotaan toiminnan nykytilanteesta. Sen jälkeen pohditaan sosionomin koulutuksen tuomia etuja vapaaehtoisessa tukihenkilötoiminnassa sekä tarkastellaan sosiaalipedagogiikan näkökulmaa vapaaehtoistyössä.

Tutkimuksen tekijät kiinnostuivat Hämeenlinnassa alkavasta tukihenkilötoiminnasta Hämeen Sanomissa olleen lehti-ilmoituksen johdosta. Joulukuun alussa 2012 haettiin lehti-ilmoituksella hämeenlinnalaisille lapsille ja nuorille aikuisia tukihenkilöitä otsikolla ”Mahdollisuus vaikuttaa lasten ja nuorten elämään!” Molemmat tutkijat ovat tehneet aikaisemmin vapaaehtoistyötä, mutta tukihenkilötoiminta oli heille uusi vapaaehtoistyön muoto. Aihe kosketti heitä molempia, sillä toinen tutkimuksen toteuttajista osallistui tukihenkilökoulutukseen ja sai oman tuettavan, ja toinen puolestaan aloitti tutkimuksen tekemisen aikana työskentelyn lastensuojelun perheyöntekijänä.

4.1 Tukihenkilötoiminnan taustaa

Moilasen (2011, 285–286) mukaan lastensuojelun tukihenkilötoiminta on käynnistynyt aikana, jolloin Suomessa herättiin ajattelemaan lapsuutta ja lapsia uudella tavalla. Lasten oikeudet ja asema alettiin ymmärtää merkittäviksi yhteiskunnallisiksi kysymyksiksi 1960-luvun jälkipuolen yhteiskunnallisessa murroksessa. Lastensuojelutyötä alettiin kehittää voimakkaasti ja sijoitus- ja laitoshoidon vaihtoehdoksi haluttiin avoimuusperäinen työ. 1970-luvun alussa tukihenkilötoiminta tuli korvaamaan vuoden 1936 lastensuojelulaissa esiteltyä suojeluvalvontaa ja sitä kehitettiin erityisesti 1970-luvun jälkipuoliskolla, jolloin se levisi eri puolille Suomea.

Suojeluvalvonta oli aiemmin toiminut siten, että lastensuojelun piirissä olevalle lapselle tai nuorelle määrättiin henkilökohtainen valvoja, joka seurasi ja opasti häntä. Mikäli lapsi tai nuori ei noudattanut hänen ohjeitaan tai neuvojaan, tuli valvojan ilmoittaa siitä huoltolautakunnalle. Valvojina toimivat huoltolautakunnan jäsenet tai yksityiset henkilöt, joita lastensuojelualalla toimivat järjestöt ehdottivat tai jotka olivat muuten tehtävään sopivia henkilöitä. (Moilanen 2011, 285–286.)

Tukihenkilötoimintaan haluttiin liittää vapaaehtoisuuden ja yksilöllisyyden periaatteet. Lapsi tai nuori sai itse päättää, halusiko hän tukihenkilön ja joskus myös sen, millainen tukihenkilö hänelle tulisi. Vaikka vapaaehtoistyöntekijöitä tarvittiinkin lastensuojelun avohuollon palvelujen järjestämisen tukena muun muassa resurssipulan vuoksi, korostettiin samalla, että toiminnan ei tullut paikata ammatillista sosiaalityötä. Sosiaalityöntekijöiden rooli nousi keskeiseksi tukihenkilöiden ohjaamisessa ja tukemisessa. Koska lasten oikeuksia pyrittiin edistämään, haluttiin tukihenkilöstä tehdä suojeluvalvonnan vastakohta eli hänestä tuli lapselle tai nuorelle luottamushenkilö ja tasaveroinen kumppani, joka yhteistyössä nuoren kanssa pyrkii etsimään ratkaisuja hänen ongelmiinsa. (Moilanen 2011, 286–288.)

Vaikka kuntien välillä voidaankin nähdä eroja siinä, millä tavoin tukihenkilötoiminta on organisoitu, voidaan sitä pitää nykyään vakiintuneena kunnallisen avohuollon lastensuojelutyönä. Tukihenkilötoiminta pohjautuu myös lastensuojelulakiin, sillä siellä määrätään kunnan tarvittaessa järjestämään lapselle ja perheelle tukihenkilö avohuollon tukitoimena. Toiminnan kohteena ovat lastensuojelun asiakkaina olevat lapset ja perheet ja tukitoiminnan aloittamisesta tehdään viranomaispäätös. Tukihenkilö raportoi toiminnasta säännöllisesti sosiaaliviranomaisille. Viimeisen viiden vuoden aikana lastensuojelun asiakasmäärät ovat kasvaneet ja siten on myös tarve tukihenkilöille kasvanut. (Moilanen 2011, 289.)

4.2 Sosiaalipedagoginen näkökulma vapaaehtoistyöhön

Tutkijoiden mielestä sosionomin koulutus luo hyvän pohjan tukihenkilötoiminnalle, sillä koulutuksen ansiosta sosionomi osaa ohjata ja tukea ihmisiä heidän erilaisissa elämäntilanteissaan. Hyvät vuorovaikutustaidot ja monipuolinen tuntemus ihmisen tavallisesta elämäntilanteesta ovat usein sosionimin vahvuuksia. Sosionomilla on koulutuksensa ansiosta sosiaalipedagoginen työote, jonka avulla hän osaa etsiä asiakkaan omia voimavaroja ja pyrkii vahvistamaan niitä. Tukihenkilötoimintaan osallistuminen opiskeluaikana antaa sosionomille valmiuksia toimimiseen myös työelämässä.

Kurjen (2001, 71) mukaan moraalifilosofisena perustana voidaan pitää Kultaista sääntöä (regula aurea): ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille”. Sosiaalipedagogiikassa jokainen ihminen on ainutlaatuinen persoona, mutta hän puhkeaa kukkaan vain yhteisössä, yhdessä

toisten persoonien kanssa. Yhdessä he jakavat yhteisiä arvoja ja unelmia ja yhdessä he ryhtyvät toimimaan maailman muuttamiseksi paremmaksi paikaksi elää.

Pedagoginen liike innostaa ihmisiä osallistumaan oman elämänsä ja yhteisönsä elämän tiedostavaan ja aktiiviseen rakentamiseen. Vapaaehtoistyön perusta ja periaatteet muodostuvat pedagogisista, sosiaalisista ja kulttuurisista ulottuvuuksista. Niiden avulla pyritään ihmisten yhteisölliseen sitoutumiseen ja heidän persoonallisten arvojensa kehittymiseen. Toiminnan lähtökohta on ihmisissä itsessään, heidän arkipäivässään ja ympäristössään. Herkistämällä ja motivoimalla pyritään saamaan ihmiset liikkeelle ja osallistumaan sekä toimimaan itse. Sosiaalipedagogisessa vapaaehtoistyössä on tärkeää myös tukijan ja tuettavan keskinäinen dialogi, jossa molempien persoonallista arvokkuutta ja autonomiaa kunnioitetaan. (Kurki 2001, 73–74.)

5 LASTENSUOJELUN TUKIHENKILÖTOIMINTA HÄMEENLINNASSA

Tässä luvussa tarkastellaan tukihenkilöille järjestettyä koulutusta ja heidän haastatteluaan. Sen jälkeen kerrotaan tukihenkilötapaamisista. Lisäksi kuvataan tukihenkilötoiminnan käytännön asioita joita ovat muun muassa tukihenkilösopimuksen sisältö ja toiminnasta saatavat kulukorvaukset.

5.1 Tukihenkilökoulutus

Tukihenkilökoulutus pidettiin Hämeenlinnassa 8.1.2013 ja 10.1.2013. Koulutuksiin osallistui 40 tukihenkilötoiminnasta kiinnostunutta. Koulutuksen vetäjänä toimi sosiaaliohjaaja. Koulutuksen tarkoituksena oli antaa tukihenkilöille riittävästi tietoa lastensuojelusta ja siihen kytkeytyvästä tukihenkilötoiminnasta, sekä tukea tukihenkilöiden valmiuksia ja kasvua tukihenkilöiksi. Koulutuksessa käytiin läpi lastensuojelun perusteita ja prosessia, tukisuhteen kulkua, tukihenkilöiden velvollisuuksia sekä lasten ja nuorten arjen haasteita.

Koulutuksen jälkeen sosiaaliohjaaja haastatteli tukihenkilöiksi haluavat vielä erikseen ennen kuin heille alettiin etsiä omia tukilapsia. Tällä pyrittiin varmistamaan se, että henkilö oli soveltuva tukihenkilöksi. Haastattelussa kyseltiin muun muassa elämäntilannetta, koska tukihenkilöksi haluavan on oltava tietoinen siitä, että tukihenkilötoimintaan sitoudutaan vähintään puoleksi vuodeksi. Tukihenkilöksi haluava sai myös itse esittää toiveita siitä, minkälaisen lapsen tai nuoren hän haluaisi tuettavakseen. Haastattelun yhteydessä täytettiin tukihenkilöhakemus (Liite 3).

5.2 Tukihenkilötapaamiset

Kuukausittain tukihenkilötapaamisiin osallistui vuoden aikana keskimäärin seitsemästä kymmeneen tukihenkilöä, joista viisi henkilöä oli kaikissa tapaamisissa. Koska tukihenkilötoiminta on ammatillisesti ohjattua, suunnitelmallista ja tavoitteellista vapaaehtoistoimintaa, perheohjaajat olivat aina läsnä sekä tukihenkilökoulutuksessa että -tapaamisissa. Päävastuu toiminnasta on kuitenkin aina ammattilaisilla. Perheohjaajat järjestivät ja ohjasivat tukihenkilötapaamiset, joita pidettiin kerran kuukaudessa. Tapaamisiin osallistujista toisilla oli jo tukilapsi, mutta osa heistä odotti vielä tukilapsen saamista.

Tapaamisissa käytiin läpi tukihenkilöiden tilannetta. Jo muutaman tapaamisen jälkeen tunnelma osallistujien kesken oli niin rentoutunut, että he pystyivät kertomaan sekä ikävistä että iloisista asioista, joita toiminnassa oli tullut vastaan. Osallistujat saivat vertaistukea toisilta ryhmäläisiltä ja tarvittaessa ammatillista apua perheohjaajilta. Myös he, joilla ei tukilasta vielä ollut, saivat arvokasta tietoa tukihenkilönä toimimisen arjesta. Yhdessä tapaamisessa oli myös ulkopuolinen luennoitsija. Ilveskodin ylläkäri Heikki Roilas luennoi tällöin aiheesta ”Sydän ja mieli.” (Keskitalo 2013, kokemuspäiväkirja)

5.3 Tukihenkilösopimus, kulukorvaukset ja muut käytännön asiat

Hämeenlinnan kaupunki on laatinut kolmesivuisen tukihenkilösopimuksen. Sopimuksen sopijaosapuolina ovat tukihenkilötoiminnan koordinaattori, perheen sosiaalityöntekijä, tukihenkilö ja tuettavan holhooja. Sopimukseen on kirjattu tukihenkilötoiminnan tavoitteet, tapaamiset, tapaamisten seuranta ja raportointi sekä muut mahdolliset asiat (Liite 4).

Sopimuksessa on lueteltu tukihenkilön oikeudet, joiden mukaan tukihenkilö on oikeutettu saamaan toiminnasta sovitun korvauksen. Tukihenkilö on myös oikeutettu saamaan tarvitsemaansa asiantuntija-apua sekä neuvoja sosiaalityöntekijältä ja tukihenkilötoiminnan koordinaattorilta. Tukihenkilö sitoutuu toimimaan tukihenkilösopimuksessa määriteltujen tapaamisten ja tavoitteiden mukaisesti. Hänen on noudatettava vaitiolovelvollisuutta tuettavan ja tämän perheen asioissa. Jos toiminnassa ja tapaamisissa tapahtuu mahdollisesti merkittäviä muutoksia, on niistä ilmoitettava tukihenkilötoiminnan koordinaattorille tai sosiaalityöntekijälle. Tukihenkilö sitoutuu olemaan yhteydessä heihin sovitusti.

Tuettava ja huoltaja puolestaan sitoutuvat ilmoittamaan tukihenkilötoiminnan koordinaattorille tai sosiaalityöntekijälle tukihenkilösuhteen mahdollisista muutoksista. He sitoutuvat myös sovittuihin tapaamisiin tukihenkilön kanssa. Sopimuskohtaisesti sovitaan sopimuksen voimassaoloajasta, jota tarkistetaan kuuden kuukauden välein ja voidaan jatkaa yhteisellä sopimuksella vuodeksi kerrallaan. Mikäli tuen tarve katsotaan päättyneeksi tai jokin osapuoli perustellusti pyytää, toiminta päätetään yhtei-

sesti. Yhteisiä tapaamisia tukihenkilön, tuettavan ja sosiaalityöntekijän kanssa järjestetään noin puolen vuoden välein. Näissä tapaamisissa suoritetaan tukisuhteen arviointia (Liite 5).

Tutkimuksentekohetkellä tukihenkilöt saivat taloudellista tukea tukihenkilökulujen korvaamiseksi 150 euroa kuussa lapselta. Korvauksen tarkoitus on kattaa esimerkiksi lapsen harrastusmenoja tai muita kuluja, joita syntyy yhdessä tekemisestä. Kiitokseksi tukihenkilöiden tekemästä arvokkaasta työstä lastensuojelun sosiaalityön avopalvelut tarjosi heille pikkujoulurukailun sekä -konsertin Verkatehtaalla.

6 AIEMPIA TUTKIMUKSIA

Opinnäytetyön teoreettisten lähtökohtien lisäksi tutkimuksessa kuvataan tukihenkilötoimintaa käsitteleviä aiempia tutkimuksia. Esiteltävät tutkimukset käsittelevät tukihenkilöiden käsityksiä rooleistaan, rooliodotuksistaan ja toimintansa rajoista. Tutkimukset käsittelevät myös vapaaehtoisen tukihenkilön kokemuksia 17-vuotiaan nuoren tukihenkilönä olemisesta, nuorten kokemuksia lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoiminnasta ja vapaaehtoistyöntekijöiden sitoutumista lastensuojelun toiminnassa.

Tanja Koskikallion vuonna 2009 tekemässä opinnäytetyössä Aikuinen kaveri – tukihenkilöiden ajatuksia rooleista, käsiteltiin lastensuojelujärjestön vapaaehtoisia tukihenkilöitä. Siinä on tutkittu Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n projektin TUEXI:n tukihenkilöiden ajatuksia rooleistaan, rooliodotuksistaan ja toimintansa rajoista. Tutkimusmenetelmänä tutkija käytti laadullista menetelmää ja hän haastatteli kuutta tukihenkilöä puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla. Keräämänsä aineiston hän analysoi aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Yksi tutkimuksen johtopäätöksistä oli, että tukisuhde voisi mahdollisesti tukea vanhemmuuden rooleja. Toisen johtopäätöksen mukaan tukihenkilöt tiedostavat, että heidän pääroolinsa on olla aikuinen kaveri nuoren elämässä.

Jaana Kanerva (2012) on opinnäytetyössään tutkinut kokemuspäiväkirjan avulla vapaaehtoisena tukihenkilönä toimimista huostaan otetulle nuorelle. Toiminnan tavoitteina olivat nuoren arjen hallinnan ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen. Näihin pyrittiin innostamalla nuorta ruuanlaittoon ja säännöllisiin ruokailu-aikoihin sekä tarjoamalla mahdollisuuksia päästä pois yksiköstä muun muassa elokuviin ja urheilukilpailuihin.

Tutkimuksen aineisto koostuu kokemuspäiväkirjan muistiinpanoista ja tutkimustulokset muodostuvat tutkijan omista päätelmistä, nuoren antamasta suullisesta palautteesta sekä lastensuojelulaitoksen henkilökunnan antamasta palautteesta. Jaana Kanervan opinnäytetyön tutkimustuloksista ilmenee, että tukihenkilöstä oli konkreettista apua nuorelle. Hänen ruokailurytminsä muuttui säännöllisemmäksi, ja kiinnostus ruuanlaittoon kasvoi.

Tukihenkilö aktivoi nuorta ja auttoi häntä arjen asioissa toimien luotettavana aikuisena. (Kanerva 2012.)

Sanna Rantanen (2010) tutki, minkälaisia kokemuksia lastensuojelun asiakaina olevilla nuorilla on vapaaehtoisesta tukihenkilötoiminnasta. Tutkielman tavoitteena oli kehittää tukihenkilötoimintaa ja tutkimuskysymyksinä olivat: Millaisia kuvia tukihenkilötoiminta herätti nuoressa ennen tukisuhteen aloittamista? Millaisia kokemuksia nuorilla on tukihenkilötoiminnasta? ja Mitä merkityksiä nuoret antavat tukihenkilötoiminnalle? Rantasen tutkielma oli laadullinen ja aineistonkeruumenetelmänä oli puolistrukturoitu teemahaastattelu, joka analysoitiin teemoittelemalla. Haastateltavina oli kahdeksan nuorta; kolme poikaa ja viisi tyttöä.

Tutkimustulokset osoittivat, että kaikki nuoret olivat hyötynneet tukihenkilöstä ja olivat pääosin tyytyväisiä tukisuhteeseen. Tukihenkilötoimintaan suhtautuminen oli alussa joko negatiivista tai positiivista. Toiset nuorista kokivat tukihenkilön olevan osa sosiaalityöntekijän kontrollia ja toiset taas ottivat tukihenkilön tuen pelkkänä tukena esiin tuleviin ongelmiin. Nuoret kokivat tukihenkilön joko ystävänä tai turvallisena aikuisena. (Rantanen 2010.)

Kokemukset tukihenkilötoiminnasta jakautuivat toiminnalliseen tukeen ja emotionaaliseen tukeen. Nuorille tukihenkilö merkitsi luottamusta, ymmärtämistä, puhumista ja tukihenkilön saatavuutta. Tukihenkilö soveltui täyttämään nuoren elämästä puuttuvan turvallisen aikuisen. Tukihenkilö auttoi nuorta käsittelemään omaa käytöstään ja antoi selviytymiskeinoja ongelmatilanteisiin. (Rantanen 2010.)

Emmi-Juulia Utin (2008) tutkielma käsitteli vapaaehtoistyöntekijöiden sitoutumista lastensuojelun toimintaan. Tutkimuksen tarkoitus oli kuvata vapaaehtoisten lastensuojelun tukihenkilöiden kokemuksia tekemästään vapaaehtoistyöstä. Utti toteutti tutkimuksen Erityishuoltojärjestöjen liitto EHJÄ ry:n kanssa, joka kouluttaa tukihenkilöitä lastensuojelun tarpeeseen. Tutkimuksessa keskityttiin vapaaehtoisten oman näkökulman esiintuomiseen ja kyseessä oli laadullinen tutkimus. Aineiston keräys tapahtui haastattelemalla kymmentä lastensuojelun tukihenkilöä puolistrukturoidusti. Aineisto tulkittiin fenomenologista analyysimenetelmää käyttäen. Fenomenologinen menetelmä tarkoittaa, että tutkimuksen kohteena oli vapaaehtoistyöntekijöiden kokemusten tarkastelu lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa. Johtopäätöksissä tutkija tuli siihen tulokseen, että tukihenkilöiden vapaaehtoistyön keskeisin motiivi oli halu auttaa, erityisesti lapsia ja nuoria.

Haastateltavat kokivat, että lastensuojelulapsien elämäntilanteen takia sitoutuminen lapseen tai nuoreen on tukihenkilötyössä tärkeitä, ei niinkään sitoutuminen lastensuojelun organisaatioon. Haastateltavien organisaatioon sitoutumisen heikkouden syynä voi osaltaan olla ulkopuolinen tuki-

henkilöiden kouluttaja, sillä sosiaalitoimi jäi kokonaisuudessaan haastateltaville etäiseksi ja vieraaksi. (Utti 2008.)

Sosiaalityöntekijöiden tukihenkilöille tarjoama sosiaalinen tuki on tärkeää koko toiminnan ajan. Tukihenkilöiden tuen tarve ei rajoitu sosiaalityöntekijän tarjoamaan yksilölliseen tukeen. Vapaaehtoistyöntekijät kaipaavat myös yhteisöllistä toimintaa, kuten jatkokoulutuksia ja vertaistukea. Näiden organisoinnissa olisi myös hyvä pysähtyä pohtimaan kunnan sosiaalitoimen roolia. Tutkija jäi pohtimaan, olisiko kaikkien tukisuhteen osapuolien kannalta hyödyllisintä, jos kunta itse järjestäisi lastensuojelun tukihenkilöiden koulutuksen ja siihen liittyvän jatkohuollon. Koko toiminnan kehittämistä ajatellen Utin mielestä tukihenkilöiden sitouttamiseen organisaatioon tulisi panostaa. (Utti 2008.)

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyön tutkimusprosessia. Aluksi esitellään tutkimuksen tavoitteita sekä esitellään tutkimustehtävä ja sitä tukeva tutkimuskysymys. Lisäksi kerrotaan tutkimuksen kohderyhmästä. Tämän jälkeen kuvataan aineiston hankintaa ja sen analysointia. Sen jälkeen käsitellään tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Luvun lopussa kerrotaan opinnäytetyön prosessista.

7.1 Tutkimuksen tavoite, tutkimustehtävä ja -kysymys

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda tukihenkilöiden ääntä kuuluviin ja saada heiltä ensisijaista tietoa tukitoiminnan etenemisestä ensimmäisen vuoden aikana. Heiltä halutaan saada myös ideoita toiminnan kehittämiseen ja siihen, mistä heidän mielestään tukihenkilötoiminnasta kiinnostuneita henkilöitä voisi tavoittaa. Uskomme tutkimuksestamme olevan konkreettista hyötyä Hämeenlinnan kaupungin lastensuojelulle, kun he arvioivat tukihenkilötoiminnan onnistumista ja jatkuvuutta.

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on tutkia miten lastensuojelun avohuollon palvelujen tukihenkilötoiminta lähti käyntiin Hämeenlinnassa. Tutkimuskysymyksenä on, millaisena tukihenkilöt kokivat toiminnan ensimmäisen vuoden aikana.

7.2 Kohderyhmä

Tutkimukseen osallistujat olivat vapaaehtoisia henkilöitä, jotka olivat läheneet mukaan Hämeenlinnan kaupungin lastensuojelun avopalvelujen järjestämään tukihenkilötoimintaan. He olivat käyneet tätä varten järjestetyn tukihenkilökoulutuksen. Tukihenkilökoulutukseen osallistui 40 henkilöä. Näistä seitsemän henkilöä sai ensimmäisen vuoden aikana oman tuettavan.

Vuoden sisällä tukihenkilötoiminnasta jäi pois kaksi henkilöä. Toisella oli tuettava, joka lähetettiin toiselle paikkakunnalle koulukotiin. Toinen halusi olla yhteydessä lapseen epävirallisemmin, ilman lastensuojelun avohuollon palvelujen kanssa tehtävää sopimusta. Hän ei halunnut toiminnasta koulukorvausta. Toimintaan tuli vuoden aikana mukaan yksi uusi henkilö, joka sai myöhemmin oman tuettavan lapsen. Tämä tukihenkilö vastasi kyselyymme. Hän ei ollut tukihenkilökoulutuksessa, mutta hänet oli haastateltu lastensuojelun toimesta ennen tukihenkilöksi ryhtymistä.

7.3 Aineiston hankinta

Aineisto kerättiin haastattelemalla tukihenkilöitä kahteen eri otteeseen ja kysymällä heidän kokemuksiaan toiminnasta. Kaikkien tukihenkilökoulutukseen osallistuneiden sähköpostiosoitteet oli saatu tukihenkilökoulutuksen postituslistalta. Ensimmäinen haastattelu (Liite 1) tehtiin sähköpostitse keväällä 2013 kaikille koulutukseen osallistujille. Heiltä kysyttiin heidän suostumistaan tutkimukseen sekä tiedusteltiin avoimella kysymyksellä toiminnan alun tunnelmia. Kysymykset olivat: Millainen tukihenkilökoulutus mielestäsi oli? ja Miten koet tukihenkilötapaamiset? sekä Miten tukihenkilötoimintasi on lähtenyt käyntiin?

Toinen haastattelu toteutettiin tukihenkilökokouksissa. Kyselylomake tukihenkilötoiminnan etenemisestä (Liite 2) tehtiin alkuvuodesta 2014. Kyselylomakkeet toimitettiin tukihenkilöiden tapaamiseen 30.1.2014. Lomakkeen mukana tukihenkilöille jaettiin vastauskuori postimerkillä varustettuna, koska toivottiin, että tukihenkilöt pohtisivat vastauksia kaikessa rauhassa kotona, varsinkin avoimien kysymysten osalta. Tukihenkilötapaamisten aikataulu oli lisäksi niin tiukka, että aika ei riittänyt kyselylomakkeiden täyttämiseen niiden aikana. Haastateltavien kesken arvottiin kaksi elokuvalippua, joilla he voivat viedä esimerkiksi tuettavan henkilönsä elokuviin.

Koska lomakkeet jaettiin henkilökohtaisesti ja vastaajat täyttivät lomakkeet omalla ajallaan palauttaen ne postitse, kyseessä oli kontrolloitu kysely, jonka tarkempana muotona oli informoitu kysely. Lomake sisälsi avoimia, monivalintakysymyksiä sekä skaaloihin perustuvia kysymyksiä. Avoimissa kysymyksissä oli tyhjä tila vastaamista varten. Monivalintakysymyksissä oli valmiit vastausvaihtoehdot, joista vastaaja valitsi sopivimman. Skaaloihin perustuvissa kysymyksissä esitettiin väittämiä ja vastaaja valitsi, kuinka samaa tai eri mieltä hän oli väittämän kanssa. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2008, 191, 193–195.)

7.4 Aineiston analysointi

Aineiston analysointi tehtiin kesällä 2014 ja sitä viimeisteltiin syksyn 2014 aikana. Kyseessä on laadullinen tutkimus, joka toteutettiin haastattelemalla koulutuksen käyneitä tukihenkilöitä. Haastattelumenetelmänä käy-

tettiin teemahaastattelua ja haastatteluaineisto analysoitiin sisällönanalyysin menetelmällä. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 75.) mukaan teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen sekä niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Siinä valitaan tietyt keskeiset teemat ja näiden teemojen mukaan edetään. Etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehykseen eli tutkittavasta ilmiöstä jo tiedettyyn.

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan erottaa kaksi vaihetta, jotka kuitenkin käytännössä nivoutuvat yhteen. Nämä vaiheet ovat havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Kyselylomakkeen vastauksia analysoitaessa keskitytään havaintojen pelkistämiseen olennaiseen. Arvoituksen ratkaisemisessa tavoitteena on ”ymmärtävä selittäminen” ja muuhun tutkimukseen ja teoreettisiin viitekehyksiin viittaaminen. (Alasuutari 1993, 34.) Kyselylomakkeen avulla saatiin tuloksista esiin kaikki oleellinen tiedon tutkimuksen kannalta.

Tutkimuksen tekeminen aloitettiin kyselylomakkeiden vastauksista litte-roimalla ne eli aineisto käytiin läpi ja niistä poimittiin asiat, jotka sisälsivät vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tutkittaviksi asioiksi valittiin vastaukset, jotka koskivat tukihenkilöiden saamaa ohjausta ja tukihenkilötapaamisia sekä tapaamisia tuettavan kanssa. Nämä kysymykset olivat asteikkoihin eli skaaloihin perustuvia kysymyksiä, joissa esitettiin väittämiä ja vastaaja sai valita niistä sen, miten voimakkaasti hän oli samaa mieltä tai eri mieltä kuin väittämä, joka oli esitetty.

Tutkimuksessa tutkittiin avointen kysymysten vastauksia siitä, oliko jokin yllättänyt heitä toiminnassa. Tutkittiin myös, mitä ideoita tukihenkilötoiminnan kehittämiseksi vastaajilla on, ja miten tukihenkilöitä voitaisiin heidän mielestään tulevaisuudessa saada lisää mukaan. Avoimella kysymyksellä kysyttiin vastaajien muita terveisiä tukihenkilötoiminnasta vastaavalle taholle ja tutkittiin myös vastauksia niihin. Avoimissa kysymyksissä oli esitetty kysymys ja jätetty tyhjä tila vastausta varten. Kysyttiin, aikovatko vastaajat osallistua toimintaan myös jatkossa. He olivat valinneet vastauksen kolmesta eri vaihtoehdosta: kyllä, ehkä ja ei. Myös heidän vastauksiaan tutkittiin.

Kyselylomakkeeseen valittiin avoimia kysymyksiä, sillä ne antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa omin sanoin, mitä mieltä hän todella on asiasta. Hirsjärvi ym. (2008, 196.) mukaan avoimet kysymykset eivät ehdota vastauksia, mutta ne osoittavat vastaajien tietämyksen aiheesta ja sen, mikä on keskeistä ja tärkeää vastaajien mielestä. Ne osoittavat myös vastaajien asiaan liittyvien tunteiden voimakkuuden. Avoimilla kysymyksillä voidaan välttää haitat, jotka aiheutuvat vastaamisen muodosta, esimerkiksi vastatessa rasti ruutuun. Avoimet kysymykset antavat myös mahdollisuuden tunnistaa vastaajan motivaatiota ja viitekehyksiä.

Tutkimustuloksia tarkasteltiin analysoimalla skaaloihin perustuviin kysymystyypppeihin saatuja vastauksia selittämällä vastauksissa olevia vaihteluita. Lisäksi yhdessä näiden tulosten kanssa käytettiin avoimiin kysymyksiin saatuja vastauksia siten, että tutkimustulokset sisältävät tukihenkilötoiminnan tilanteen ymmärtämistä. Lähestymistapana käytettiin sekä selittämiseen että ymmärtämiseen pyrkivää lähestymistapaa. (Hirsjärvi ym. 2008, 219–220.)

7.5 Luotettavuus ja eettisyys

Tässä alaluvussa tarkastellaan tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Tutkimuksen luotettavuutta lisää tarkka ja huolellinen työskentely tutkimuksen jokaisessa vaiheessa sekä aineistosta saadun tiedon esittely rehellisesti. Myös tutkimuksesta saatu aineisto tulee dokumentoida mahdollisimman tarkasti ja yksityiskohtaisesti. Tutkimuksen tekemisen yleisiä periaatteita ovat rehellisyys, tarkkuus ja huolellisuus. Tämä koskee tulosten tallentamista, esittämistä sekä tutkimustulosten arviointia. Näiden lisäksi tutkijoiden tulee noudattaa eettisesti kestäviä ja kriteerit täyttäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 24.)

Tutkijat litteroivat ja analysoivat kerätyn aineiston yhdessä mahdollisimman huolellisesti, tarkasti ja rehellisesti. Tutkimuksen tekijöiden yhteinen pohdinta lisää tutkimuksen luotettavuutta, jota myös tukee aineistosta poimitut suorat lainaukset. Tutkimuksen eettisiä periaatteita tutkijat noudattivat muun muassa käyttämällä kyselylomakkeita, joihin vastattiin vapaaehtoisesti ja anonyymisti. Yksityisyydensuojaa lisäsi se, että kyselyyn vastattiin omalla ajalla, esimerkiksi kotona. Osallisuutta pyrittiin tukemaan kertomalla opinnäytetyön aiheesta ja tukihenkilöiden tärkeydestä tutkimuksen teossa.

Tutkijat jäivät miettimään, miksi sähköpostikyselyyn vastasi vain 21 % ja onko alhaisella vastausprosentilla vaikutusta tulosten luotettavuuteen. Koska osa kysymyksistä liittyi olemassa olevaan tukisuhteeseen, saattoi osa jättää vastaamatta sen vuoksi, että heillä ei tukisuhde ollut vielä alkanut. Tutkijat ovat sitä mieltä, että kyselyn tekeminen kahdessa osassa oli erittäin tarpeellista, koska ensimmäiseen kyselyyn saatiin niin vähän vastauksia.

7.6 Opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöprosessi kesti lähes kaksi vuotta. Alkuperäinen suunnitelmamme oli saada opinnäytetyö valmiiksi kevään 2014 aikana. Jouduimme kuitenkin siirtämään valmistumisaikataulua syksyyn 2014 aikataulun tiukuuden vuoksi. Viimeiset kurssit koulussa työharjoitteluineen veivät liian paljon aikaa, jotta olisimme pystyneet täysillä keskittymään opinnäytetyöhön.

Haasteita tekemiseen toi myös ne seikat, että toinen opinnäytetyön tekijöistä oli jo työelämässä ja tekijät asuivat eri paikkakunnilla. Mielestämme saimme silti soviteltua aikataulut hyvin ja kumpikin panosti opinnäytetyön tekemiseen yhtä paljon. Teimme työtä välillä yhdessä, välillä erikseen. Tutkimuksen aineiston purkua ja pohdintaa teimme yhdessä, kun taas teoriaa teimme pääosin erikseen.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa käsitellään sekä sähköpostitse että kyselylomakkeiden avulla kerättyjä tutkimustuloksia. Kyselylomakkeet annettiin kymmenelle tukihenkilölle noin vuoden kuluttua siitä, kun kaupungin järjestämä tukihenkilökoulutus oli päättynyt. Saimme vastaukset kahdeksalta henkilöltä. Haastatteluun vastasi kolme naista ja viisi miestä. Heistä seitsemän oli yli 50-vuotiaita ja yksi oli 30-vuotias. Vastaajista kaksi oli eläkkeellä, yksi opiskeli ja viisi oli työelämässä. Kolme tuettavista oli tyttöjä ja kolme poikaa. Kahdella vastaajalla ei vastaushetkellä ollut tukilasta. Tuettavien lasten iät vaihtelivat seitsemästä kolmeentoista vuoteen. Seitsemän tukihenkilöä oli mukana ensimmäistä kertaa. Yhdellä oli jo aikaisempia kokemuksia tukihenkilötoiminnasta. Yksi vastaaja ilmoitti, että hän ei vastannut kaikkiin kohtiin, koska ei ollut vielä saanut tuettavaa.

Lehtisen (1997,20–21) mukaan vapaaehtoistoiminta sisältää kolme peruseriaa. Ensimmäinen periaate on, että kaikki vapaaehtoistyöhön osallistuvat tekevät sitä täysivaltaisina henkilöinä ja omasta halustaan. Toinen periaate on palkattomuus. Kenellekään vapaaehtoistoiminnassa mukana olevalle ei makseta palkkaa tai palkkioita. Jos toiminnasta syntyy kuluja, niin periaatteisiin kuuluu, että ne korvataan. Kolmas peruseriaate on se, että vapaaehtoistoiminta on tavallisen ihmisen ehdoin ja taidoin tehtävää toimintaa. Jokaisella ihmisellä on kykyjä ja taitoja tehdä vapaaehtoistyötä ja jokaiselle löytyy sopivin tapa tehdä sitä.

Vapaaehtoistoiminta ei voi eikä saa korvata ammattityöntekijöiden työtä. Ammatillaiset ottavat huomioon kullekin vapaaehtoiselle sopivimman työtehtävän, jonka myötä he ovat motivoituneita ja saavat vastuuta sopivassa suhteessa. Vapaaehtoistoiminnan lähtökohtien mukaan ammattilaisten on oltava taustalla, mutta aina saatavilla jos vapaaehtoinen tarvitsee tukea ja apua. (Lehtinen, 1997,20–21.)

Hämeenlinnan kaupungin tukihenkilötoiminnassa nämä vapaaehtoistoiminnan periaatteet tulevat hyvin näkyviin. Tukihenkilöiden saama korvaus tuntuu riittävän tuettavan menoihin ja tarvittaessa on mahdollista pyytää lastensuojelun avopalveluilta erityistä avustusta kalliimpiin harrastuksiin. Perheohjaajat ovat taustalla tukena ja heihin sekä jokaisen tuettavan omaan sosiaalityöntekijään voi ottaa yhteyttä. Tukihenkilöt saavat esittää toivomuksia, minkälaista lasta tai nuorta mieluiten haluavat lähteä tuemaan. On hyvä, jos tuettavan ja tukihenkilön mielenkiinnon kohteet ovat

samantapaisia. On paljon mukavampaa käydä yhdessä uimahallissa jos molemmat pitävät uimisesta tai tutustua uuteen harrastukseen, jos molemmat ovat siitä kiinnostuneita.

8.1 Tukihenkilöiden arviointi tukihenkilökoulutuksesta

Ensimmäinen kysely sähköpostitse tuotti kuusi vastausta. Kysely, joka sisälsi kolme avointa kysymystä, lähetettiin 28:lle tukihenkilökoulutukseen osallistujalle. Kysymykseen ”Millainen tukihenkilökoulutus mielestäsi oli?”, kaikki vastasivat, että se oli ollut hyvä. Kahden vastaajan mielestä koulutuksen vetäjät olivat ammattitaitoisia ja toivat hyvin esiin, mitä tukihenkilönä toimiminen tarkoittaa ja mitä se vaatii.

On tärkeää ymmärtää, paljonko toiminta vie omaa aikaa.

Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että koulutus olisi voinut olla vähän tiiviimpi. Hän olisi ollut kiinnostunut saaman tarkempaa tietoa niistä lastensuojelulain pykälistä, johon toiminta perustuu. Yksi vastaaja olisi toivonut, että koulutukseen olisi tullut joku jo aiemmin tukihenkilönä toiminut kertaan omakohtaisia kokemuksiaan.

8.2 Tukihenkilöiden arviointi tukihenkilötapaamisista

Kysyttäessä kokemuksista tukihenkilötapaamisista, tukihenkilöt vastasivat niiden olevan hyödyllisiä ja mukavia. Yhden vastaajan mielestä tapaamisten ohjelmaksi riittävät tukihenkilöiden kertomukset siitä, miten heillä on mennyt tukisuhteissaan. Yksi vastaajista oli tapaamisissa kertonut ongelmistaan tuettavansa kanssa ja saanut sekä tukihenkilöiltä että ohjaajilta tukea ja kannustusta, jonka johdosta hän kertoi jaksavansa jatkaa tukihenkilönä, vaikka ensimmäinen tukisuhde epäonnistui.

Vertaistuki on todella tarpeen!

Monet kertoivat tukihenkilötoiminnan alkaneen hyvin ja että tuettavan kanssa yhteinen sävel on löytynyt. Yksi tukihenkilö kertoi käyneensä tuettavansa kanssa sirkuksessa, tivolissa, jääkiekko-ottelussa, elokuvissa ja uimahallissa sekä lisäksi kahviloissa ja pikaruokapaikoissa. Kesällä heillä on tarkoitus tehdä retkiä Heurekaan, Korkeasaareen ja Aulangolle, mahdollisesti myös Tallinnaan. Hän kertoi, että hänestä on tullut käytännössä tukihenkilö myös tuettavansa pikkuveljelle, joka on ollut mukana muun muassa uimahallikäynneillä ja tivolissa. Hän kertoi lisäksi, että hänellä on mennyt omaa rahaa jonkin verran tukitoimintaan, mutta se ei häntä haittaa. Hän on tukihenkilötoiminnasta niin innoissaan, että on ryhtymässä myös erään toisenkin lapsen tukihenkilöksi.

Esille tuli myös kokemus, jossa ensimmäinen tukisuhde aikuiseen tuettavaan oli kariutunut tuettavan henkilökohtaisten ongelmien vuoksi ja seuraava tukisuhde oli päättynyt tukilapsen paikkakunnalta muuton vuoksi.

Minulle on osunut ihana pieni tyttö ja sielujen sympatia on ilmeinen.

Onks mussa jotain vikaa, kun ei nää onnistu?

8.3 Tukihenkilöiden saama ohjaus

Tukihenkilöiden ajatuksia heidän saamasta ohjauksesta selvitettiin kysymällä vastaajien arviota, miten hyvin ohjaajat olivat hoitaneet tehtävänsä sekä kysymällä, oliko tukihenkilöiden saama ohjaus heidän mielestään laadukasta. Heiltä kysyttiin, oliko tukihenkilöiden saama tiedotus toiminnan aikana heidän mielestään riittävää ja ovatko vastaajat olleet tyytyväisiä tukihenkilötoiminnan ohjaukseen kokonaisuutena. Myös heidän näkemyksiään tukihenkilötapaamisista selvitettiin (kuvio 1).

Saamastaan ohjauksesta tukihenkilöt antoivat myönteisiä arvioita. Ohjaajat olivat hoitaneet tehtävänsä hyvin. Ohjauksen laadukkuudesta tukihenkilöt olivat hieman kriittisempiä, mutta vastaukset olivat kuitenkin kokonaisuutena myönteisiä. Tukihenkilöiden saama tiedotus toiminnan aikana koettiin riittäväksi, mutta siinä olisi vielä vähän myös parantamista.

Sosiaalityöntekijä ei kertonut minulle tukisuhteen loppumisesta, vaan kuulin sen tuettavalta ja hänen äidiltään.

Tukihenkilötoiminnan ohjaukseen kokonaisuutena vastaajat olivat pääosin tyytyväisiä, mutta siinä olisi hieman myös parantamista. Tukihenkilöt kokivat, että tukihenkilötapaamisten sisältö on ollut tukihenkilötoimintaa tukevaa ja tukihenkilötapaamisia on ollut riittävästi.

8.4 Tapaamiset tuettavan kanssa

Yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että heidän tapaamisensa tuettavan kanssa olivat sujuneet hyvin. Kahdella vastaajalla oli ollut pientä vastoin käymistä tapaamisten suhteen. Suurin osa vastaajista piti tapaamisten tiheyttä sopivana.

Kysyttäessä siitä, miten tukisuhde oli onnistunut ensimmäisen tuettavan kanssa, liki puolet vastaajista oli sitä mieltä, että se oli onnistunut. Muutenkin tukihenkilöt olivat tyytyväisiä onnistumiseensa tukisuhteessa. Puolet vastaajista on onnistunut pitämään asianmukaisesti omat rajansa yksityisyyteensä. Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta ongelmia tuettavan lähipiirin kanssa ei ole ollut. Hieman ongelmallisempaa sen sijaan on ollut sovit-

tujen aikataulujen pitäminen, mutta siinäkin tukihenkilöt ovat pääosin onnistuneet.

8.5 Yllättävät asiat tukihenkilötoiminnassa ensimmäisen vuoden aikana

Osalle tukihenkilöistä oli tullut yllätyksenä tukihenkilötoiminnan vaativuus. Myös se, että lapsiin kiintyy nopeasti, oli tullut osalle yllätyksenä. Särkelä (2001, 38) pohtii kirjassaan Välittäminen ammattina, pitäisikö auttajan pyrkiä emotionaalisesti neutraaliin vai latautuneeseen suhteeseen. Kun suhde asiakkaaseen on emotionaalisesti latautunut, kokee asiakas, että auttaja todella välittää hänestä ja siitä mitä hänelle kuuluu. Näin auttajasta tulee hänelle tärkeä ja merkityksellinen henkilö ja työskentelystä tulee vastavuoroista ja intensiivistä. Jos taas auttaja on asiakkaalle merkityksellisen emotionaalisesti tai jopa vastemielinen, asiakas tuskin ottaa vakavasti auttajan mielipiteitä.

Se, kuinka vaativaa on olla se aikuinen; on joutunut miettimään muun muassa omaa käytöstään.

Tukilapsiin kiintyy yllättävän nopeasti.

Pohdintaa aiheutti myös koulutuksen osanottajien runsaslukaisuus verrattuna siihen, kuinka monta aktiivista tukihenkilöä heistä lopulta toimintaan jäi. Aikataulujen sovittamisen hankaluus tuettavan ja tukijan välillä yllätti tukihenkilötoiminnan alussa. Yllätyksenä tuli myös toiminnan positiivinen vaikutus sekä tuettavalle että tukijalle itselleen.

Oli erikoista, että koulutuksessa oli paljon osanottajia, mutta varsinaisessa tukitoiminnassa vain muutama.

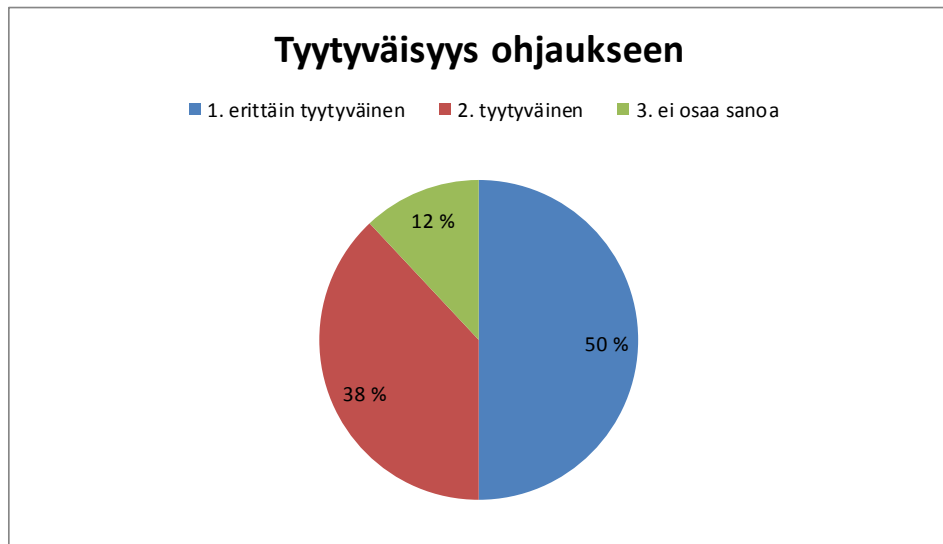
Toiminnan positiivinen vaikutus.

8.6 Tukihenkilötoiminnan jatkuminen

Tutkimuksen tuloksena tukihenkilöt ovat sitä mieltä, että tukihenkilötoimintaa tulee markkinoida ja mainostaa lisää, jotta mahdollisimman moni tietäisi toiminnasta. Markkinointia voisi tehdä muun muassa lehtijuttujen ja -ilmoitusten avulla. Tukihenkilötoiminnasta voisi tukihenkilöiden mukaan järjestää uuden koulutuksen, johon yritettäisiin tavoittaa uusien osallistujien lisäksi myös niitä, jotka olivat mukana ensimmäisessä koulutuksessa, mutta eivät syystä tai toisesta lähteneet mukaan toimintaan. Tukihenkilöt toivovat, että niillä henkilöillä, jotka harkitsevat mukaan lähtemistä, olisi mahdollisimman matala kynnys toteuttaa se. Uuden koulutus tapahtuman järjestämistä toivoi moni tukihenkilö. Yksi vastaajista toivoi lisäkoulutusta myös nykyisille tukihenkilöille.

Kaikki olemme vastuussa toisistamme.

Tukihenkilötoiminnan jatkuvuus on paljolti kiinni siitä, miten tyytyväisiä ensimmäisen vuoden tukihenkilöt olivat saamaansa ohjaukseen, tapaamisiin tuettavan kanssa sekä kokonaisuuteen yleensä (kuvio 2) tukihenkilötoiminnassa. Puolet vastaajista oli erittäin tyytyväisiä ohjaukseen, 38 % oli tyytyväisiä ja 12 % ei osannut sanoa mielipidettään.

Kuvio 1. Tukihenkilöiden tyytyväisyys tukihenkilötoiminnan ohjaukseen

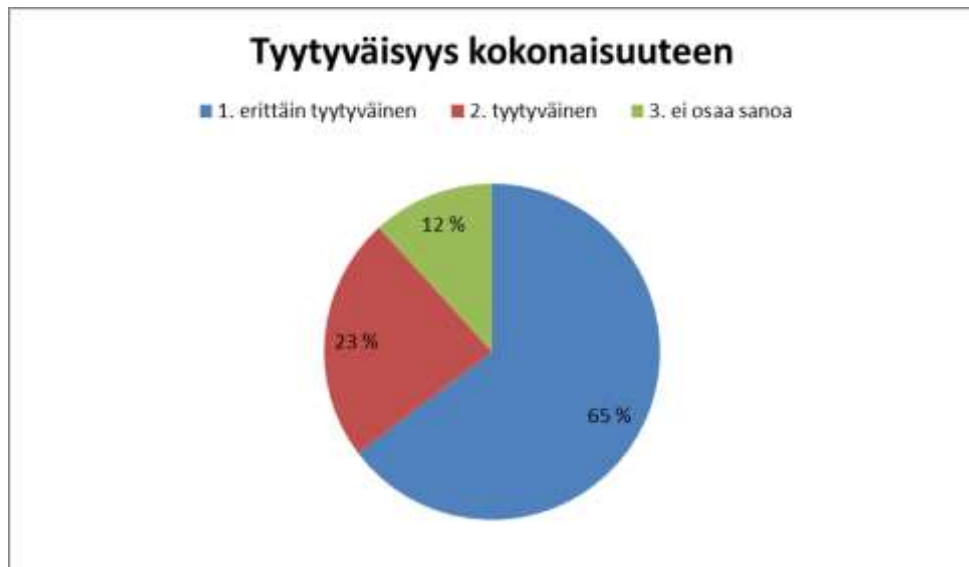
Tukihenkilöiden joistakin lausumista voi havaita, että he ovat valmiit laittamaan koko persoonallisuutensa likoon tähän toimintaan.

Elämää rikastuttavaa toimintaa!

Mukavaa umpihankihiihtoa ☺

Ei kun etiäpäin, sano mummo lumessa.

Tukihenkilötoimintaan kokonaisuutena oli erittäin tyytyväisiä vieläkin useampi eli 65 % vastaajista. 23 % oli tyytyväisiä ja 12 % ei osannut sanoa mielipidettään. Tyytyväisyydestä tukihenkilötoimintaan kertoo myös se, että kysyttäessä, aikooko vastaaja osallistua toimintaan myös jatkossa, vain yksi jätti vastaamatta. Kukaan ei vastannut kielteisesti.

Kuvio 2. Tukihenkilöiden tyytyväisyys tukihenkilötoimintaan kokonaisuutena

Tukihenkilöiltä kysyttiin toiminnan kehittämisehdotuksia. Vastauksista näkyy selvästi tukihenkilöiden kiinnostus lastensuojeluun: halutaan muun muassa tietoa lastensuojelulaista, perheiden ongelmia käsitteleviä luentoja ja enemmän yhteisiä palavereja. Toisaalta vastauksista kuvastuu tukihenkilöiden myönteinen asenne toimintaa kohtaan, kun korostetaan yhteisen näyn, positiivisen energian, rohkeuden ja iloisen osallistumisen merkitystä. Luonnollisesti tukihenkilöiden mieltä ovat toiminnan alkuvaiheessa askarruttaneet monet käytännön seikat, joihin toivottiin selkeyttä, kuten laskutusohjeet, tiedonkulku sekä vastuiden ja velvollisuuksien selkeyttäminen.

Eräs vastaajista lausui suoraan, että parannettavaa vielä on, mutta ymmärsi kuitenkin, että toiminta on vasta alkamassa, joten se on luonnollista.

Toiminta on täällä vasta alkanut ja on hienoa, että on! Antamani arvosanat heijastavat tätä uuden uutukaisuutta. Petratavaa varmasti on, mutta tarkoitus ei ole olla negatiivinen!

Toimintaa voisi vastausten perusteella kehittää myös paikkakuntaakohtaisilla tilaisuuksilla. Seuraavat tukihenkilötapaamiset voitaisiin järjestää esimerkiksi Lammilla tai Kalvolassa ja kutsua niihin näillä paikkakunnilla asuvat, toiminnasta mahdollisesti kiinnostuneet henkilöt. Näin tukihenkilötoimintaa voitaisiin hajauttaa alueellisesti paremmin vastaamaan kysyntää, joka olisi myös taloudellisesti edullista. Esimerkiksi matkakulut eivät tulisi niin suuriksi, kun sekä tukija että tuettava asuisivat samalla paikkakunnalla.

Tukihenkilöt kokivat saamansa kulukorvauksen riittävänä. Vastausten jakauma suhteessa tyytyväisten tukihenkilöiden määrään viittaa siihen että kulukorvaus on tukihenkilötoimintaan osallistumisen välttämätön edellytys. Kaupunkia myös kiiteltiin toiminnan aloittamisesta Hämeenlinnassa.

Jo ensimmäisen vuoden aikana olen havainnut, kuinka tärkeää ennaltaehkäisevää työtä tukihenkilöt tekevät. Kiitos kaupungille tästä mahdollisuudesta → ilman kulujen korvausta en olisi tähän lähtenyt.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tukihenkilötoiminnan alkuvaiheessa suorittamamme sähköpostikyselyn vastauksista voidaan todeta, että tukihenkilöt olivat tyytyväisiä tukihenkilökoulutukseen. Vaikka tukisuhde lähtikin suurimmalla osalla hyvin käyntiin, näin ei ollut kuitenkaan silti kaikkien kohdalla, vaan sopivaa tuettavaa jouduttiin odottamaan. Tukihenkilötapaamiset koettiin hyödyllisinä ja antoisina. Varsinkin toisten kokemusten kuuleminen toiminnasta ja omien kokemusten jakaminen olivat vastaajille tärkeitä.

Kyselylomakkeesta saamistamme vastauksista voimme todeta, että vastaukset saadun ohjauksen osalta ovat sinänsä positiivisia. Kokonaisuutena tukihenkilöt ovat kokeneet saamansa ohjauksen ja tuen viranomaisten taholta oikeansuuntaiseksi, mutta parantamisen varaa on vielä. Toimintaan ja koulutukseen ovat valikoituneet aiheesta kiinnostuneet ja innostuneet henkilöt. Kun ajatellaan, että kyselyyn vastasi heistä oletettavasti innostuneimmat, vastauksia voi sitä taustaa vasten pitää kriittisinä tukihenkilöiden saaman ohjauksen osalta.

Vastauksista ei tullut ilmi, mitä vastauksissa tarkoitti ”parantamisen varaa on vielä”. Kokemuspäiväkirjaa (Keskitalo 2013) lukiessamme, tulimme johtopäätökseen, että vastaajat olivat tyytyväisiä tukihenkilötapaamiset järjestäneisiin työntekijöihin, mutta vähemmän tyytyväisiä lasten ja nuorten omiin sosiaalityöntekijöihin. Eräässä tapauksessa sosiaalityöntekijä ei ollut ilmoittanut tukihenkilölle, että tukisuhde on päättynyt. Tukihenkilö kuuli asiasta tuettavalta ja hänen holhoojaltaan. Tukihenkilö koki, että hänen työpanostaan ja uhraamaansa aikaa ei arvostettu eikä pidetty tärkeänä lapsen hyvinvoinnin kannalta.

Sosiaalityöntekijöillä on paljon työtä, kiire ja työntekijöiden vaihtuvuutta on jonkin verran. Uusi tukihenkilötoiminta lisää heidän työmääräänsä entisestään, joten on ymmärrettävää, että sen alkuvaiheessa etsitään toimivia käytänteitä. Mielestämme tärkeitä olisi kuitenkin aikaansaada hyvä ja luotettava kommunikaatioyhteys tukihenkilöiden ja sosiaalityöntekijöiden välille, jotta vapaaehtoisia riittää tukihenkilöiksi myös jatkossa.

Mitä tulee tukihenkilöön suhteessa tuettavaan, tulokset ovat jakautuneet kahtia, polarisoituneet. Yksi vastaajista kokee selvästi epäonnistuneensa, mutta useimmat katsovat toimintansa olleen hyvinkin onnistunutta. Kun vastaajat eivät arvioi saamaansa opastusta tällä tavoin, voidaan ajatella, että hänkin, joka kokee epäonnistuneensa, ei pidä saamansa opastuksen mahdollisia puutteita syynä siihen. Toisaalta vastauksista näkee, että ainakin osa niistä, jotka ovat olleet kriittisiä saamaansa opastusta kohtaan, ovat kuitenkin katsoneet onnistuneensa tuettavan kanssa.

Vastaajat ovat varsin tyytyväisiä tukihenkilötoimintaan kokonaisuutena. Kun joukkoon mahtuu niitäkin, jotka ovat ainakin aluksi epäonnistuneet, voi arvioida, että tukihenkilötoimintaan ei hakeuduta pelkästään omien onnistumisen elämysten hakemiseksi. Kun samalla viranomaisten toimintaan ollaan ainakin jossain määrin kriittisiä, vastauksista huokuu se, että tukihenkilötoimintaa pidetään vastaajien keskuudessa sinänsä hyvin tärkeänä. Täten voidaan arvioida, että valikoituminen tukihenkilöksi on tapahtunut onnistuneella tavalla, ja että henkilöt ovat joko muuten tai ainakin osaksi saamansa opastuksen yhteydessä saaneet varsin vahvan motivaation tähän toimintaan.

Särkelän (2001, 38) mukaan olennaista ei ole ainoastaan se, mitä sanotaan tai tehdään, vaan myös se, miten sanotaan ja miten tehdään. Näistä asioista ilmenee auttajan todellinen halu auttaa asiakastaan sekä se, miten hän arvostaa ja kunnioittaa asiakastaan. Se kertoo myös auttajan motivaatiosta, joka on usein olennaisempi asia työskentelyn etenemisen kannalta kuin asiakkaan senhetkinen motivaatio.

Lastensuojelutyön kannalta on tärkeää, että yhteiskunnassa havaitaan sen merkitys ja vaativuus. Tukihenkilötoiminnassa vastaajat ovat yllättyneet työn vaativuudesta ja sillä on siten yleisempikin myönteinen vaikutus. Vastaajia on yllättänyt myös toiminnan positiivinen vaikutus. Myös tätä voidaan arvioida samalla tavoin. Toisaalta on tärkeää, että lastensuojelun onnistumisia havaitaan konkreettisissa tapauksissa ja että toiminnalla on onnistumisen mahdollisuuksia. Tukihenkilöt välittävät lähipiiriinsä ja sitä kautta yhteiskuntaan yleisellä tasolla tärkeitä viestejä.

Vastaajat ovat yllättyneet myös siitä, että lapsiin kiintyy helposti. Tätä voi arvioida monella tavalla. Tämän seikan esille nostaminen ilmentää sitä, että tukihenkilöiden saama opastus on sisältänyt ammatillisia aineksia siten, että odotuksena on ollut jotenkin neutraali suhtautuminen tuettavaan. Toisaalta tästä voi arvioida myös, että tukihenkilöiden valinnat ovat kohdistuneet oikein. Lisäksi tuettavat ovat ilmeisesti olleet tuen tarpeessa, mikä taas on johtanut kiintymyksen tunteisiin.

Mitä tyytyväisempiä tukihenkilöt ovat toimintaan, sitä varmempaa tukihenkilötoiminnan jatko on. Tutkimuksen merkittävimpiin kuuluva tulos on, että tukihenkilötoiminnan jatkon varmistamisen kannalta ohjauksen kehittäminen entistäkin paremmaksi on erittäin tärkeää. Huomioitavaa on

myös se, että puolet vastaajista oli erittäin tyytyväisiä ohjaukseen, mutta tukihenkilötoiminnan kokonaisuuteen oli erittäin tyytyväisiä peräti 65 % vastaajista. Lopuista vastaajista suurin osa oli tyytyväisiä. Pieni osa ei osannut sanoa mielipidettään, mutta kukaan vastaajista ei ilmoittanut olevansa tyytymättömiä ohjaukseen tai toimintaan kokonaisuutena. Tämä osoittaa sen, että tukihenkilötoiminnan järjestämisessä Hämeenlinnassa on onnistuttu hyvin ensimmäisen vuoden aikana.

Auttajan ja lapsen välisen vuorovaikutuksen merkitys on korostunut myös tutkimuksessamme. Tukihenkilöt pitivät tärkeänä saamansa ohjausta ja tapaamisia lasten kanssa. Vapaaehtoisten auttajien innostus todennäköisesti ilmenee positiivisuutena.

10 POHDINTA

Kemppisen (2000, 7–8) mukaan lasten ja nuorten kanssa toimiminen tulisi aina olla positiivisuuteen perustuvaa. Positiivisen ajattelun myötä ihmisen kasvu ja kehittyminen korostuu, kun taas pessimistisyys vaikuttaa ihmisiin muun muassa passivoimalla heitä. Positiivisesti ajatteleva ihminen uskoo, että hänen tekemillään asioilla on merkitystä ja niitä voi jatkuvasti kehittää. Asenne ja toiminta ovat olennaisia positiivisuudessa. Asenne tulee esiin siinä, miten ihminen asennoituu haasteisiin, joita kohtaa elämänsä aikana. Toiminta ilmenee siinä, miten ihminen alkaa pyrkiä kohti uusia ja toimivampia tavoitteita halutessaan muuttaa asioiden olemassa olevaa tilaa entistä toimivammaksi. Kasvatuksessa ja elämässä yleensä positiivinen tulos saadaan aikaan sitkeydellä ja tavoitteenasettelulla. Yleensä riittää, kun ihminen uskoo tekevänsä parhaansa. On kuitenkin järkevää hakea apua kasvatustehtävään, jos tuntuu, että ei yksin jaksaa.

Tukihenkilöiden tarjoama apu ammattiauttamisen rinnalle saa nyky-yhteiskunnassa koko ajan suurempia ja suurempia merkityksiä. Kemppisen (2000, 257) mukaan ammattiauttajilla on haastetta siinä, miten he ehtivät tukemaan, kannustamaan ja auttamaan nuorta riittävästi. Samalla, kun nuorten vaikeudet ovat lisääntyneet, on aikuista ammattiapua leikattu joka tasolla niin koulun, nuorisotyön kuin sosiaali- ja terveyshuollon tasolla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että pätevistä opettajista, sosiaalityöntekijöistä, kuraattoreista, nuorisotyöntekijöistä ja terveydenhoitajista on pulaa.

Olemme oppineet opinnäytetyön työstämisen aikana paljon paitsi tukihenkilötoiminnasta, myös koko lastensuojelusta. Uskomme, että lapselle riittää yksikin turvallinen aikuinen elämässään, joka jaksaa kuunnella häntä ja johon hän voi luottaa. Opinnäytetyömme lopuksi haluamme todeta, että mielestämme vapaaehtoiset tukihenkilöt tekevät todella tärkeää ja arvo-

kasta työtä. He käyttävät omaa vapaa-aikaansa auttaakseen muita ihmisiä. On usein vaikeaa tehdä työtä, jossa työn mahdolliset tulokset näkyvät vasta vuosien päästä, eikä silloinkaan tukihenkilö voi olla varma, onko jokin positiivinen tulos juuri hänen ansiotaan. Parhaan tunnustuksen työlleen he saavat varmasti suoraan lapsilta itseltään.

Jatkossa tutkimusta voisi mielestämme laajentaa koskemaan tukihenkilötoiminnasta vastaavia työntekijöitä. Heiltä voisi esimerkiksi kysyä, miten he kokevat tukihenkilötoiminnan osana omaa työtään. Riittääkö heidän aikansa toiminnan järjestämiseen ja kehittämiseen? Toinen näkökulma olisi tutkia tuettavien vanhempien ajatuksia toiminnasta. Onko toiminnalla heidän mielestään vaikutusta perheen tilanteeseen? Onko lapsi heidän mielestänne saanut tukihenkilöltä tarpeeksi tukea ja miten se ilmenee perheen arjessa?

Pieni lapsi on aina mahdollisuus. Lapselle kaikki on mahdollista, sillä hänellä on koko elämä edessään. Hänen potentiaalisten mahdollisuuksiensa puhkeaminen kukkaan riippuu siitä, miten häntä käsitellään ja millaisia virikkeitä hänen ympäristössään käytetään. Lasta tulee opettaa löytämään oma minuutensa ja oma ainutlaatuisuutensa. Meillä aikuisilla on vaativa ja vastuullinen tehtävä, sillä me voimme vaikuttaa pienen lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tehtävä on kuitenkin myös täynnä mahdollisuuksia. (Kempinen, 2000, 127.)

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 1993. Laadullinen tutkimus. Vastapaino: Tampere.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 14. osin uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, J. 2011. Perheintervention oikeutus lastensuojelussa. Teoksessa Pehkonen, A. & Väänänen-Fomin, M. (toim.) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-Kustannus, 47–64.
- Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P., Laiho, K., Sarvimäki, P., Karjalainen, P. & Seppänen, M. 2007. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Kanerva, J. 2012. ”Tuuks mukkaan”- itsenäistyvä nuori ja vapaaehtoinen tukihenkilö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Kemppinen, P. 2000. Lasten ja nuorten tunne-elämän häiriöt. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.
- Keskitalo, R. 2013. Kokemuspäiväkirja.
- Korhonen, A. 2012 (toim.) Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Saarijärvi: Erityishuoltojärjestöjen liitto Ehjä ry.
- Koskikallio, T. 2009. Aikuinen kaveri-tukihenkilöiden ajatuksia rooleista. Turun ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Kurki, L. 2001. Kasvaminen palvelutehtävään. Sosiaalipedagoginen katse vapaaehtoistyöhön. Teoksessa Eskola, A. & Kurki, L. (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 67–92.
- Lastensuojelulaki (13.4.2007/417)
- Lastensuojelun käsikirja. 2007. Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL) Viitattu 29.9.2014. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Lehtinen, S.-T. 1997. Vapaaehtoistoiminta–kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Helsinki: Kansalaisareena Ry

Moilanen, J. 2011. Lasten ja nuorten tukihenkilötoiminta ja sukupolvisuhteiden muuttuva hallinta. Teoksessa Satka, M., Alanen, L., Harrikari, T. & Pekkarinen, E. (toim.) Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta. Tampere: Vastapaino, 279–304.

Porkka, S-T., Salmenjaakko, J. Vapaaehtoistyön työnohjauksen järjestäminen. Opas yhdistyksille. Helsinki. Suomen Mielenterveysseura.

Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. 2005. Lastensuojelu tänään. 2. painos. Helsinki: Tammi.

Rantanen, S. 2010. ”Olisin varmaan ilman sitä jossain lastenkodissa tällä hetkellä.” Nuorten kokemuksia lastensuojelun avohuollon tukihenkilötoiminnasta. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu –tutkielma.

Räty, T. 2012. Lastensuojelulaki: Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki. Edita.

Särkelä, A. 2001. Välittäminen ammattina. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Jouni Tuomi, Anneli Sarajärvi ja Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Utti, E-J. 2008. Vapaaehtoistyöntekijän sitoutuminen lastensuojelun tukihenkilötoiminnassa. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalipsykologia. Pro gradu –tutkielma.

SÄHKÖPOSTIKYSELY TOUKOKUUSSA 2013

Hei, tässä muutama kysymys opinnäytetyötämme varten, mukavaa jos vastaat useammalla lauseella!

1.Millainen tukihenkilökoulutus mielestäsi oli?

2.Miten koet tukihenkilötapaamiset?

3.Miten tukihenkilötoimintasi on lähtenyt käyntiin?

Kiitos vastauksistasi; syksyllä lisää kysymyksiä, nyt lämmintä kesää!
P. S Syksyllä arvomme vastanneiden kesken kaksi elokuvalippua. Voit mennä vaikkapa tuettavasi kanssa leffaan :D

Ystävällisesti tervehtien

Raija Keskitalo ja Sari Rytkölä (Sosionomiopiskelijat Hamkista)

KYSELYLOMAKE TAMMIKUUSSA 2014

Arvoisat tukihenkilöt!

Olemme sosionomiopiskelijat Raija Keskitalo ja Sari Rytkölä Hämeen Ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä lastensuojelun avohuollon palvelujen tukihenkilötoiminnan ensimmäisestä vuodesta Hämeenlinnassa. Tarvitsisimme teidän näkemyksiänne avuksemme ja pyydämme sen vuoksi teitä täyttämään oheisen kyselyn. Kysely käsitellään nimettömänä ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Kiitos tärkeistä vastauksistanne!

Tukihenkilötoiminnan käynnistymisen arviointilomake**Tukihenkilön tiedot****1. Sukupuoli**mies ☐nainen ☐**2. Ikä**alle 30v ☐30-50v ☐yli 50v ☐**3. Elämäntilanne**opiskelija ☐työelämässä ☐työtön ☐eläkeläinen ☐

muu, mikä? _____

Tuettavan tiedot**4. Sukupuoli ja ikä**poika ☐ ____ vtyttö ☐ ____ vpoika ☐ ____ vtyttö ☐ ____ v**5. Olen mukana tukihenkilötoiminnassa**

ensimmäistä kertaa ☐

olen ollut mukana aiemminkin ☐

6. Olen käynyt Hämeenlinnan kaupungin tukihenkilötapaamisissa Wetterillä

kerran ☐ kaksi kertaa ☐ kolme kertaa ☐ joka
kerta ☐

Tukihenkilöiden saama ohjaus ja tukihenkilötapaamiset. Ympyröi mielestäsi sopivin vaihtoehto

5= täysin samaa mieltä

4= jokseenkin samaa mieltä

3= en osaa sanoa

2= jokseenkin eri mieltä

1= täysin eri mieltä

7. Tukihenkilötoiminnan ohjaajat hoitavat tehtävänsä hyvin	1	2	3	4	5
8. Itse saamani ohjaus on ollut laadukasta	1	2	3	4	5
9. Tukihenkilöiden saama tiedotus toiminnan aikana ollut riittävää	1	2	3	4	5
10. Tukihenkilötapaamisia on ollut riittävästi	1	2	3	4	5
11. Tukihenkilötapaamisten sisältö on ollut tukihenkilötoimintaa tukevaa	1	2	3	4	5
12. Olen tyytyväinen tukihenkilötoiminnan ohjaukseen kokonaisuutena	1	2	3	4	5

Tapaamiset tuettavan kanssa. Ympyröi mielestäsi sopivin vaihtoehto

5= täysin samaa mieltä

4= jokseenkin samaa mieltä

3= en osaa sanoa

2= jokseenkin eri mieltä

1= täysin eri mieltä

13. Tapaamiset tuettavani kanssa ovat sujuneet hyvin	1	2	3	4	5
14. Tapaamisia on liian harvoin	1	2	3	4	5
15. Tukisuhde onnistui ensimmäisen tuettavan kanssa	1	2	3	4	5
16. Olen onnistunut pitämään omat rajani tuettavan kanssa	1	2	3	4	5
17. Minulla ei ole ollut ongelmia tuettavan lähipiirin kanssa	1	2	3	4	5
18. Sovitut aikataulut tuettavan kanssa ovat pitäneet	1	2	3	4	5
19. Tapaamisista saamani kulukorvaus on riittävä	1	2	3	4	5
20. Olen tyytyväinen tukihenkilötoimintaan kokonaisuutena	1	2	3	4	5

21. Onko jokin yllättänyt tukihenkilötoiminnassa ensimmäisen vuoden aikana?

22. Miten uusia tukihenkilöitä voitaisiin mielestäsi hankkia lisää?

23. Miten mielestäsi tukihenkilötoimintaa tulisi kehittää?

24. Aion osallistua toimintaan myös jatkossa (ympyröi)

1= Ei

2= Ehkä

3= Kyllä

25. Muita terveisiä

Kiitos vastauksistasi!

TUKIHENKILÖHAKEMUS

Tuettavan tiedot

Etunimi	Sukunimi	Ikä
Asuinkunta	Sukupuoli ☐ tyttö ☐ poika	
Mahdolliset toiveet tukihenkilöstä(sukupuoli, ikä yms)		
Tuen tarve(lyhyt kuvaus tuen tarpeesta, mihin tukihenkilöä haetaan)		
tuettavan vahvuudet(koulussa, vapaa-ajalla, luonteenpiirteet, tms)		
Muuta huomioitavaa		

Työntekijän tiedot

Nimi	Työpaikka
Työtehtävä	Puh.
Sähköposti	Mahdollinen puhelinaika
Työpaikan osoite	

TUKIHENKILÖSOPIMUS

Sivu 1/3

Tuettava

Nimi	Syntymäaika
Osoite	Puhelin
sähköpostiosoite	

Vanhemmat/Huoltajat

Nimi	Puhelin	Sähköposti
Nimi	Puhelin	Sähköposti

Tukihenkilö

Nimi	Puhelin	Sähköposti
------	---------	------------

Tukihenkilötoiminnan yhteyshenkilö

Nimi Tomi Pietiläinen	Puhelin 050-571 3830	Sähköpostiosoite tomi.pietilainen@hameenlinna.fi
Osoite Wetterhoffinkatu 2 PL 63, 13100 Hämeenlinna		Organisaatio lastensuojelun avohuolto

Sosiaalityöntekijä

Nimi	Puhelin	Sähköpostiosoite
------	---------	------------------

Muut yhteistyötahot

--

TUKIHENKILÖSOPIMUS

Sivu2/3

Tukihenkilötoiminnan tavoitteet

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

Tapaamiset

Missä tavataan, miten usein yms.

Seuranta ja raportointi

esim. väliarviopalaveri tarvittaessa

Muuta

TUKIHENKILÖSOPIMUS

3/3

Tukihenkilön oikeudet

- Tukihenkilö on oikeutettu saamaan toiminnasta sovitun korvauksen
- Tukihenkilöllä on oikeus saada tarvitsemaansa asiantuntija-apua ja neuvoja tukihenkilötoiminnan koordinaattorilta ja sosiaalityöntekijältä

Tukihenkilö sitoutuu

- Toimimaan tukihenkilösopimuksen määrittelemien tapaamisten ja tavoitteiden mukaisesti
- Noudattamaan vaitiolovelvollisuutta tuettavan ja tämän perheen asioissa
- Ilmoittamaan tukihenkilötoiminnan koordinaattorille tai sosiaalityöntekijälle mahdollisista, merkittävistä muutoksista toiminnassa ja tapaamisissa
- Olemaan yhteydessä tukihenkilötoiminnan koordinaattoriin ja sosiaalityöntekijään sovitusti

Tuettava ja huoltaja sitoutuvat

- Ilmoittamaan tukihenkilösuhteen muutoksista tukihenkilötoiminnan koordinaattorille tai sosiaalityöntekijälle
- Sovittuihin tapaamisiin tukihenkilön kanssa

Tämä sopimus on voimassa _____ - _____ välisen ajan. Sopimus tarkistetaan ja sitä voidaan jatkaa yhteisellä sopimuksella vuodeksi kerrallaan.

Pvm	Uusi päättymis pvm	Läsnäolijat

Toiminta päätetään yhteisesti, mikäli tuen tarve katsotaan päättyneeksi tai jokin osapuoli sitä perustellusti pyytää. Voimassaoloaikaa ja sopimuksen tavoitteita tarkistetaan _____ kk:n välein. Tätä sopimusta on tehty neljä samansisältöistä kappaletta, tuettavalle ja hänen huoltajilleen, tukihenkilölle, sosiaalityöntekijälle ja tukihenkilötoiminnan ohjaajalle.

Vanhempien/huoltajan suostumus lapsen kuljettamiseen

Suostun/suostumme siihen, että tukihenkilö voi kuljettaa lastamme autollaan tapaamisiin liittyvillä matkoilla.

☐ Kyllä ☐ Ei

Allekirjoitukset

Paikka ja aika	
Tuettava	Tukihenkilö
Huoltaja	Huoltaja
Tukihenkilö koordinaattori	Sosiaalityöntekijä

Tallennamme tiedot suojattuun asiakasjärjestelmäämme. Tietoja ei luovuteta ulkopuolisille

TUKISUHTEEN ARVIOINTIA

Ympyröi sopiva vaihtoehto

(1 = täysin eri mieltä, 2 = eri mieltä, 3 = lähes samaa mieltä, 4 = samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä)

TUKIHENKILÖ	TUETTAVA	VANHEMPI	AMMATTILAINEN
Tukisuhteesta oli hyötyä tuettavalle			
1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Asetetut tavoitteet toteutuivat tukisuhteen aikana			
1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5
Tukihenkilötoiminta oli sopiva tukimuoto			
1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5	1 2 3 4 5

ARVIOIKAA TUETTAVAN TILANTEEN MUUTOSTA TUKISUHTEEN AIKANA*

Rastita valitsemasi vaihtoehto

TUKIHENKILÖ	TUETTAVA	VANHEMPI	AMMATTILAINEN
TILANNE ON MUUTTUNUT ERITTÄIN HYVÄÄN SUUNTAAN			
☐	☐	☐	☐
TILANNE ON MUUTTUNUT HYVÄÄN SUUNTAAN			
☐	☐	☐	☐
TILANNE ON EDENNYT JONKIN VERRAN			
☐	☐	☐	☐
TILANNE ON PYSYNYT ENNALLAAN			
☐	☐	☐	☐
TILANNE ON HUONONTUNUT			
☐	☐	☐	☐

*Lähde: Sirkka Rousu väitöskirja 2007: Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi organisaatiossa. Näkymätön tuloksellisuus näkyväksi (Assessment of Child Welfare Effectiveness in Organisations. Making the Invisible Visible). Tampereen yliopisto.